

Ranheims- **NYTT**

For full kraft -

SEPT. 1959

NR. 3 - 4. ÅRGANG

Til leserne

Som det sees er dette nummer — ikke minst bva billedstoff angår — adskillig fyldigere enn vanlig, men som bekjent feirer bedriften i år sitt 75-årsjubileum. Dette har vi villet markere ved et jubileumsnummer. Det er ikke noe forsøk på å gi Ranheim Papirfabrik's historie, men vi har ønsket å tegne et bilde av fabrikken og forholdene omkring den for 75 år siden. Vi håper at ikke minst billedstoffet vil bidra til dette. Det har ikke vært mulig ved denne anledning å omtale alle dem som gjennom årene har preget vår bedrifts historie, men det vil vi kunne komme tilbake til senere.

Redaksjonskomiteen

INNHOLD

side:

Vår bedrifts jubileum ..	1
A/S Ranheim Papirfabrikks styre	6
Fra Ranheim i eldre tider	6
Han som tok initiativet	9
Cellulosefabrikken i 1884	13
Martin Harper	33
Vi slår av en prat med Jørgine	34
Arsregnskapet for 1958	35
Helkontinuerlig drift ...	39
Glimt fra gamle dager ..	42
Gratulasjoner	45
Kroa	47
John Solem	48

*

Omslagsbildet:

Fabrikken sett fra syd.

*

Redaksjonskomiteen:

*Th. Overwien
Eivind Ahlberg
Johan Svendsen
Tormod Barstad*

Redaktør:

Brynjulf Moksnes

Bedriftsavis for **A/S RANHEIM PAPIRFABRIK** **RANHEIM**

Vår bedrifts jubileum

75 år er ikke så svært lang tid. Ennå lever det mange på Ranheim som er født før det første spadestikk ble tatt for å rydde grunnen til den bedrift som først ble kalt Ranheim Cellulosefabrik og som senere utviklet seg til Ranheim Papirfabrik.

Men 75 år er dog en lang tid for en industriell bedrift i Norge, idet det nettopp er innenfor denne årekke at overgangen fra håndverk til industri har funnet sted og de fleste industriselskaper startet.

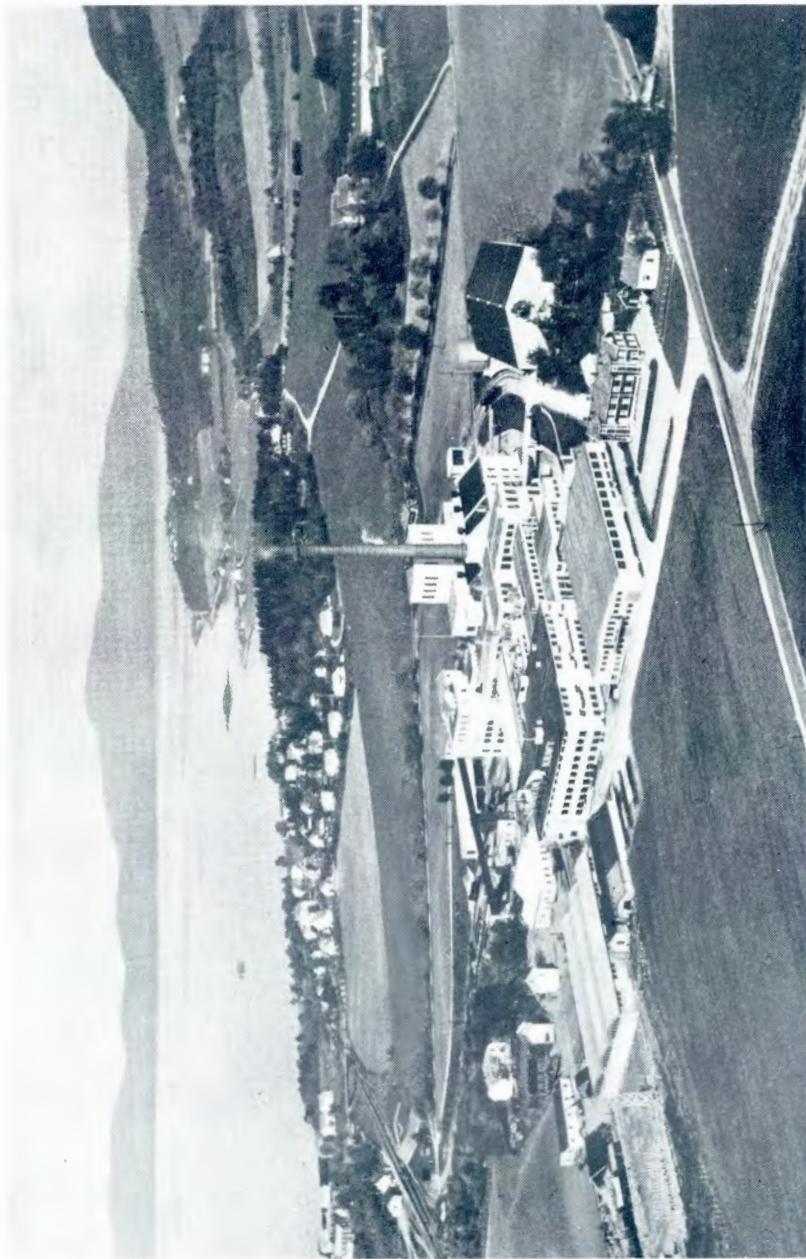
Ranheim Papirfabrik er på mange måter nettopp typen på de industrielle bedrifter som ble skapt i forrige århundre. Forholdene ved starten var ytterst beskjedne og de teknologiske hjelpemidler primitive. Fra en døgnproduksjon på vel et tonn er vår cellulosefabriks kapasitet smått, men sikkert 75-doblet og papirfabrikken og foredlingen er kommet til. I takt med teknikkens utvikling og med landets økonomiske vekst har vi fulgt med under de mest skiftende forhold og konjunkturer. Vi har i høy grad medvirket til den epoke i vårt lands historie som fører frem til vår generasjons høye levestandard.

De 75 år gir oss en anledning til å stoppe opp og kaste et blikk tilbake. Og ikke uten tilfredshet konstaterer vi at aldri har bedriftens tekniske status og dermed konkurransesevne — både absolutt og relativt — vært høyere enn i dag. Aldri har forholdene for de ansatte vært bedre og triveligere — selv lukta synes å ha blitt svakere — ja, sannelig har vi gode grunner for å feire vårt 75-års jubileum. Men ikke for å fyre opp under vår selvtilfredshet, men for å mane oss til ny dåd, til ytterligere innsats. Vi lever i en tid med rivende utvikling, og i automatiseringens tidsalder kan vi bare svakt forestille oss hva de neste 25 år — frem til Ranheims 100-årsjubileum — vil bringe. Men bare en våken og fremsynt ledelse og dyktig og interessert arbeide fra alle dem som medvirker til å gjøre produksjon og salg effektive, kan sikre vår kjære bedrifts stilling og fortsatte fremgang.

Jeg vil ved denne anledning på styrets vegne få takke alle dem, både blant pensjonistene og dem som er aktive idag, som har vært med på å bringe bedriften frem til hva den nu er. Og vi minnes samtidig alle dem som fra første start tok initiativet til, og som senere ofte under sterk motgang førte verket frem, til dem som satset den nødvendige kapital og til de åndens og håndens arbeidere som her valgte sin arbeidsplass.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Thorvald Risan". The signature is written in a cursive style with a horizontal line underneath it.

Fabrikken i 1959.

A/S RANHEIM PAPIRFABRIK'S

*Godseier N. O. Young Fearnley,
styremedlem 1906—1912 og fra 1927.*

*Direktør, ingenjør S. A. Solberg,
styremedlem fra 1935.*

*Skipssreder Nils Astrup,
styremedlem fra 1936.*

STYRE I JUBILEUMSÅRET

Direktør Thorry Kiær, adm. direktør 1923—1938, styrets formann fra 1938.

Fra Ranheim i eldre tider

(Forts. fra nr. 2 1959 ved Th. O.)

Der var tre haver. Utenfor huset «anlegget», som var anlagt av mine foreldre med hjelp av fars søsterdatter Anna Moses f. Schmidt. Nærmest huset var en bred terrasse, som siden ble en utmerket krokkettpllass. Muren var skjult av en vakkert hekk av pinpenilleroiser, nedenfor var det gressplener med blomsterbed full av roser og perinerende blomster eller av sommerblomster som levkøyer, asters og mange andre. Under de store trær var bord og benker. Så var det «storthaven» med de mange morelltrær og noen ripsbusker. De var inngjerdet med et høyt, rødt stakitt med en virkelig pen hvit port. For oss barn var den virkelig gjørelsen av paradisets have, og ikke bare for min generasjon, for da jeg en gang hørte en av min brors gutter i bibelhistorie, fortalte han at Adam og Eva gjemte seg bak ripsbuskene, og enda kan jeg som dengang i fantasien se engelen med det luende sverd stå i porten. Midt i haven sto et forkråplet epletre. Det var naturligvis livsens tre. Men ikke tror jeg at dette tres frukter ville friste noen Eva.

Den tredje have var «lillehaven», i virkeligheten den største. Den var full av rips, stikkelsbær, bringebær, jordbær og alle slags grønnsaker. Tross den lå åpen med alle sine herligheter, ble aldri noe stjålet. Vi hadde en snill, hyggelig gartner som het Roald. Han begynte havearbeidet tidlig om våren med å legge mistbenkene, og siden holdt han på fra den ørle morgen til den sene kveld. Han elsket sine haver og holdt en utmerket orden i dem. Da han døde, gammel og mett av dage, ble han dypt savnet.

Fem minutter fra gården lå «lunden», som mor var særlig glad i. Hadde den ligget oppe ved husene, var den blitt kald park. Der vokste bjerk, older, og en mengde nøttetrær, og da en arm av elven rislet gjennom den, var den helt idyllisk. Der var

mange veier og såkalte lysthus med bord og benker. Ofte drakk vi te der nede.

For barna var Ranheim et rent eldorado, vi førte et fritt og herlig liv. Vår største fornøyelse som ganske små var å gi kyllinger og duer mat. En ingeniør Lasson hadde som student vært noen dager i besøk på Ranheim. Han fortalte, da jeg som voksen traff ham i Christiania, at det han husket best og aldri kunne glemme var meg som fire års pike som ikke kunne komme ut på gårdspllassen uten å bli omringet av alle gårdens kyllinger. Også duene kom flyvende straks noen av oss barna kom ut på trappen, spiste av våre hender og satt på våre skuldrer. Fra vi var en neve stor var vi med og kjørte høy, og hvilken kolossal fornøyelse var det ikke å «hoppe i høyet». Nå tåler ikke høy hopping mere, men det hørte vi ikke noe om dengang. Og så red vi, men ikke som pene, små damer, nei langtfra! Tross de 5 døtre og 16 hester fantes ikke én damesal på gården. Å nei, Ranheims-hestene hadde nok annet å bestille enn å være til moro for småpiker. Vi red hestene hjem fra åker og eng, til elven når de skulle drikke, og om lørdagene opp til «marken», hvor de ble sluppet. Men vi kjørte meget, særlig til byen. Mine søstre var visst de første damer her som kjørte alene uten kusk, for det vakte ren oppsikt da trillen, full av damer kom kjørende gjennom gatene. «Nei, sjå vogna der e det ingen som kjøre», ropte guttene. Om vinteren hadde vi morsomme langsledeturer, især var det herlig når Jonsvannet lå blankt som et speil, og vi hadde stalens hurtigste hest for sleden. Selvfølgelig dyrket vi sporten etter fattig leilighet, fisket i elv og sjø, badet og rodde, gikk på skøyter og ski. Mine brødre fikk meg endog til å stå i hopp. Årets herligste tid var dog når morellene var modne, da satt vi dagen

Arbeidere på Ranheim gård 1880.

Sittende på golvet fra venstre: Ole DyrdaHL (fjøsgutt), Ingebrikt Larsen, Olaus Fossen. — 2. rekke (sittende): Jakob Sven, Jo Osen, Ole Wæhre (agronom) Andreas Nordmand, Ole Stene. — 3. rekke: Ole (stalldreng), Martin Vinje, Lars Prestmo — Gustav Julsberg, Johan Julsberg, John Aasmark, Johan Aune — Jens Kirkvold, Ola (frosting), John Stene, Ole (smed fra Tydal).

lang i tretoppene, og ingen må tro vi hadde tid til å spytte ut stenene. Bærne smakte faktisk best når vi ikke gjorde det, det var vi barn enige om. Fullt så morsomt var det ikke når vi barn skulle plukke bær til sylting og til de store sendinger til slekt og venner. Det var en hel onn og manglet helt frivillighetens glede. Men det gikk da det også. Og heldigvis var det ingen som ville kjøpe bær dengang.

Som overalt på større gårder i gamle dager var der mange gjester. Det var noe så selvsagt over den tids gjestfrihet. Alle ble mottatt med den samme venlighet, og jeg er viss på at alle følte de var hjertelig velkomne. Sine ungdomsvennen holdt far trofast ved, og gemyttlige og muntre timer hadde de, når de etter aftens satt ute i de varme sommerkvelder med sine dampende toddyglass.

Årets største festdag var mors fødselsdag 9. januar. Ingen var innbudt, men slekt og venner kom for å gratulere, og da ble det virkelig fest. Det hendte også at en del kjente i byen fikk lyst f. eks. på en kanefart og besluttet å ta inn på Ranheim. Naturligvis var de venner av huset, men mange ukjente var også med. Antagelig måtte mor få et lite bud i forveien.

En sommerdag kom en halvgammel, mager «jomfru» til gårds og pre-

senterte seg som en slekting av familien Jenssen. Da far ville ha greie på hvordan det var fatt med slektskapet, svarte hun at det visste hun ikke, for hennes far og mor var død før hun ble født. Ikke helt rett i hodet altså. Far og mor syntes synd på henne og lot henne være både i to og tre uker, når hun kom på sine besøk både sommer og vinter. For spør kalte vi henne for tante Eeg. En gang mor var reist til byen, hadde hun fått i sitt hode at hun burde passe på guttene, og så fulgte hun dem i hælene så godt hun kunne, men da hun også kom etter dem da de gikk til elven for å bade, lovet de å ta en blodig hevn, og den utforte de på den måte at de plukket kirsebær, tok ut stenene og puttet inn rognebær istedet og ga tante Eeg. Hun ble dypt rørt over guttenes elskverdighet, men da hun smakte rognebærerne og deres ondskap gikk til fulle opp for henne, ble hun så fornærmet at hun fluksens drog sin vel. Mor skjedte svært, men beklaget neppe resultatet. Imidlertid kom tante Eeg snart tilbake. Ranheims kjøttgryter og især fløtekummer, var for tiltrekende. Jeg har hørt at tante Eeg senere fant en annen familie, som hun var i slekt med.

(Forts.)

Skatten er den prisen vi betaler for den kaken vi har spist eller for manget på klokskap i fortiden.

John Galsworthy

Det er ikke mye moro med medisin, men det er mye medisin i moro.

■■■

Trekkpapir er noe man leter etter mens blekket tørker.

■■■

Ingenting gjør et barn mer ufordrabelig enn at det tilhører en av naboen.

F. J. i Saturday Evening Post

■■■

Han som tok initiativet

Brukseier LAURITZ JENSSSEN

1837 – 1899

Når Ranheim Papirfabrik i år feirer 75 års jubileum som industriell bedrift, fortjener i høy grad den mann å minnes som tok initiativet til oppførelse av cellulosefabrikken på Ranheim. Det var ingeniør og brukseier, stortingsmann m. m. Lauritz Jenssen, eldste sønn av den Lauritz Dorenfeldt Jenssen (1801—1859) — cand. theol. og brukseier, som kjøpte Ranheim Gaard med tilliggende bruk i 1836 og som er omtalt i »Ranheims-Nytt» nr. 1—4, årgang 1959 s. 3 og flg. L. D. Jenssen d. e. var gift med Karen Amalie Hagerup, 1811—1890.

Lauritz Jenssen d. y. var den eldste av 13 barn, hele sitt liv «ækt ranheiming» med stedets vel for øye, men også med blikket åpent for Trøndelags og Norges utvikling på mange felter. Han fikk en solid utdannelse, først Realskolen i Trondhjem, senere som maskiningeniør fra Karlsruhe polytekniske institutt i 1860, dengang en av Europas mest ansette læreanstalter i sitt slag, hvorfra mange av våre norske foregangsmenn er utgått.

Fra 1860 bestyrte han morens bruk på Ranheim i 7 år, hvoretter han overtok det og samtlige underliggende eiendommer for egen regning. Han møtte sin gjerning med betydelige kunnskaper, friskt mot, levende virkelyst og interesse for nærliggende alt mellom himmel og jord. Hva særlig lå ham på hjertet var jordbruks- og dets binæringer, skogsdriften, kommunikasjonenes utvikling og det tekn-

niske undervisningsvesens forbedring. Han gjorde til sine dikterens ord:

«Fremskritt ei vinnes ved ledige drømme,
vinnes ved kamp mot de møtende strømme,
ikke ved tvil og ved flukt.
Kun over furen, hvor plogjernet drager,
bølger den rike, den glinsende aker,
modnes den saftige frukt.»

Det store gårdsbruket på Ranheim søkte Jenssen til enhver tid å drive på den mest tidsmessige måte, og han var alltid å finne blant de første når det gjaldt nye driftsmåter og forbedring av redskap og maskinell utstyr. Hest- og kreaturstell, svineavl, sauer- raser, alt ble holdt på høyden av sin tid. Mange nye hus ble bygget, på Reppe Nordre som han kjøpte, drev han betydelige dyrkningsarbeider. Fra Jervskogen fløtte han tømmer fra den 3000 mål store skog — det ble seilt i flåter i sønnavind nedover Jonsvannet og fløtt videre nedover Vikelven til sagbruket, og opparbeidet til last sammen med tømmer fra Ranheimskogen.

Bygden la straks beslag på Jenssen, og han hadde i sin tid omtrent alle Strindas tillitsverv, i en årekke var han medlem av formannskapet, til dels som ordfører. Det er vel neppe noen gren av kommunens forvaltning — liten eller stor — uten at Jenssen tok sine løft og satte sitt preg på utviklingen. Særlig undergikk veinettet store forandringer til det bedre takket være ham.

Men også utenfor Strindas enemarker var Jenssen overordentlig opprettet. Han ivret for bedre teknisk utdannelse. Han var den første som kjempet for en teknisk skole nordenfjells, han ble medlem av komitéen for opprettelse av Trondhjems Tek-

*) Kilder:

- 1) Brugseier Laur. Jenssen av Henrik Mathiesen Folkebladet nr. 17 - 20de Aarg. 15. sept. 1899.
- 2) E. Hartmann: A/S Ranheim Papirfabriks historie til 1951 (ikke offentliggjort - trykt som manuskript)
- 3) Jenssen-slekten fra Daler og Møgeltonder i Sønderjylland. - Utgitt av familien, 1946.

niske Læreanstalt, åpnet i 1870. Det var i full anerkjennelse herav at Teknisk Forening ved T.T.L.s 25 års jubileum 1. juli 1895 valgte ham til æresordfører og som sådan overrakte Jenssen anstaltens nye fane.

Sammen med sin svoger direktør Jens Jenssen er hans navn knyttet til løsning av den tekniske høyskolesak i vårt land. Høsten 1878 nedsatte Kirkedepartementet en komité som Jenssen ble medlem av, for å komme med forslag til omordning av landets samlede tekniske undervisningsvesen. I komitéens endelige innstilling, bl. a. med forslag og plan for en 4-årig teknisk høyskole bygget på realartium, tilhørte Jenssen mindretallet som foreslo høyskolen lagt til Trondhjem. Med iver forfektet Jenssen sitt standpunkt, som seiret ved Stortings vedtak av 31. mai 1900, noe som ville ha gledet ham om han hadde levd..

Jenssen var også medlem av byggkomiteen for Meråkerbanen, og tok i den til dels hissige, offentlige debatt som førtes i denne tid om sporbredden, flere ganger til orde for det «bredspored system» i vår jernbanebygging.

Jenssen var direktør i den Trondhjemske avdeling av Hypotekbanken, medlem av Lakselovskomiteen av 1872, Vassdragskommisjonen av 1876, formann i tilsynet med Søndre Trondhems Amts distriktsfengsel, Hospitaliet, kontrollkommisjonen for Reitgjerdet pleiestiftelse for spedalske og Rotvold Sinnssykeasyl.

At Jenssen ble dratt inn i så mange offentlige tillitsver var ikke rart. Han besatt en kunnskapsfyldte og en arbeidsevne som få, og hans slagferdighet og vidd kunne virke helt forløsende. Et møte som begynte bedrøvelig og kjedsmommelig, tok fart og ble morsomt straks Jenssen viste seg.

Han var ridder av St. Olavs Orden og Svensk Wasa orden.

Hans hovedvirksomhet kom etterhvert til å falle på det tekniske og industrielle livs områder.. Mølle driften på Ranheim utvidet Jenssen til også å omfatte handelsmølle med import av utenlandsk korn og salt av

formalingsprodukter, til dels til nordsvenske distrikter. Men etter hvert ble handelsmøllen ulønnsom, og Jenssen så seg nødt til å nedlegge driften ved noen av sine møller, mens de øvrige fortsatte med leieformaling, som i og for seg ikke innbrakte så meget, men avfallet, «skrotet», tilfalt melleiereien og anvendtes som kraftfôr til den store besetning på gården.

Videre anla Jenssen benknuseri (nedenfor den nye riksvei) og potetmelfabrikk (omtrent hvor verkstedet nå ligger). Potetene kjøpte han fra gården rundt omkring på Strinda og i Malvik.

Det som imidlertid interesserer oss mest og som til alle tider vil knytte hans navn til vår bedrift som pionér, er det initiativ han tok for anlegg av en cellulosefabrikk på Ranheim, forløperen for bedriften av i dag. I en annen forbindelse skal vi mere detaljert redegjøre for de overveielser og beslutninger som ble fattet og som resulterte i opprettelsen av «Ranheim Cellulosefabrik», som ble konstituert 27. november 1888, hvoretter byggearbeidene umiddelbart ble satt i gang. Allerede i anleggsperioden møtte man skuffelser: overskridelser og stadig forandring av planen fra den oppfinnende konsulents side — vanskeligheter med driften senere, til dels også med lønnsom avsetning av produksjonen. Nye skuffelser ved igangkjøring og senere drift av den første papirmaskin i 1891, og endelig overgang til nye elere i 1893.

Til tros for et utrettelig slit fra Jenssens side, og en kamp med den tids tilbakeliggende teknologi, mot vanskeligheter av enhver art, måtte han til slutt gi opp, avhendet sine aksjer i selskapet og trakk seg ut av sin stilling som direktør den 5. nov. 1892.

Lauritz Jenssen ble sittende med og boende på Ranheim Vestre til 1897, da han solgte den til generalkonsul Chr. Christophersen, idet han forbeholdt seg for sin og sin hustrus levetid bruken av «Trøa». I mellomtiden brente Ranheim Vestre totalt ned 11. mai 1895, men assuransen var for lav, selv nedbrutt av sykdom mente Jens-

Brukseier Lauritz Jenssen

sen at Ranheim som gammelt herresete skulle gå over til etterverdenen som et sådant, det skulle reise seg bedre enn før, og resultatet vitner om hans utrettelige energi. Hele sommeren 1891 lå han til sengs. Men nettopp nå viste det seg hvilken malm det var i ham, nedbrutt helbred og grått hår maktet ikke å bøye det stolte mot. Legemet var skrøpelig, men ånden like klar og ungdommelig. Når kolleger i offentlige verv kom til ham, maktet han undertiden ikke å trykke dem i hånden, men fullgod rede på de foreliggende spørsmål fikk de likevel.

Kort før innflyttingen på Troa hadde han den glede å se det nye Ranheim kapell inviet, hvilket først og fremst skyldte ham og hans hustru (f. Darre), sin hurtige tilblivelse. I november 1884 ble cellulosefabrikkens drift satt i gang. Om Lauritz Jenssen i de følgende skuffelsenes år hadde sett hvorledes hans initiativ etterhvert utviklet seg til en moderne storbedrift — som nå 75 år etter gir be-

skjeftigelse for over 500 mennesker — ville han ha frydet seg. Man fristes til å minnes Welhavens ord: «Hvo der gaar foran i en alvorsdyst, han seirer ei, han kjæmper kun og falder.»

Sett i et videre perspektiv seiret han allikevel. Han står for oss som en høvdingeskikkelse. Av hans 7 sønner ble 6 ingeniører, 3 av dem kjente celluloseekspertar i flere verdensdeler, 2 ble statsråder.

Det har vært brukt det uttrykk at Ranheims-miljøet med Lauritz Jenssen og «Lauritz-sønnene» var en «kraftsentral» for utviklingen av norsk teknikk, vitenskapelig og praktisk, og denne karakteristikk vil vi istemme.

Lauritz Jenssen døde 7. juni 1899. Begravelsen foregikk 13. juni fra hjemmet til Ranheim kapell. Han ligger begravet på Ranheim kirkegård med graven omgitt av vakre bjørke-trær.

I takknemlighet minnes vi ved denne anledning initiativ-tageren Lauritz Jenssen.

Th. O.

De første verkstedfolk på fabrikken.

Sittende fra v.: Ole Haugen, verksmester Amundsen, Ole Bjørnstad. — 2. rekke fra venstre: Jørgen Johansen, Jo Stene, Torstein Tallerås, Sofus Aune.

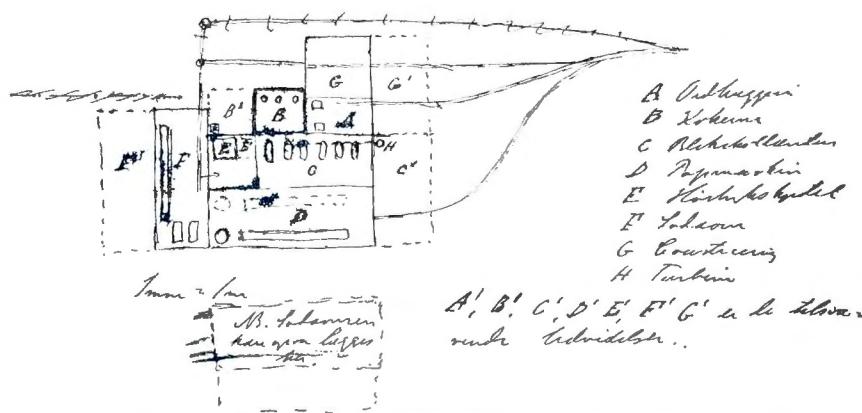
Cellulosefabrikken i 1884

Ved vårt jubileum nu i 1959 er det sikkert mange som stiller seg dette spørsmål: Hvorledes så egentlig fabrikken ut ved igangkjøringen i 1884? Spørsmålet kan vel aldri besvares helt fyllestgjørende. Gjenværende tegninger og beskrivelser er dessverre mangelfulle, og ingen lever lenger som i voksen alder har sett fabrikken slik den fortonet seg ved starten. Men med visse forbehold skulle det allikevel la seg gjøre å gi et omtrentlig bilde av bygninger og maskinell utrustning. I dette nr. av «Ranheims-Nytt» gjengis det første fotografien av fabrikken vi kjenner. Det er fra 1890, men skulle noen av leserne kjenne til noe enda eldre, vil bedriften eller dette blads redaksjon sette overordentlig stor pris på å få fotografert opp slike bilder. Da vi kjenner de forandringer fabrikken gjennomgikk mellom 1884 og 1890, er vårt gamle bilde allikevel av stor verdi.

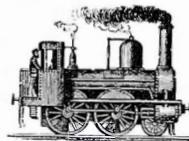
Videre vil leserne i dette nummer finne reproduksjoner av en del gamle tegninger — de fleste fra ing. Størmers hånd og med hans karakteristiske notater. En del slike tegninger

og tallrike skisser i hans omfattende korrespondanse med Lauritz Jensen og andre innen bedriftsledelsen finnes i fabrikkens arkiv.

Ingeniør Størmer foreslo at fabrikksbygningene oppførtes i bindingsverk med utvendig og innvendig panel med papp imellom, dog teglstensmur i fyrrhus og en del av sodahuset. Imidlertid later det til at Jenssen gikk inn for murutfyldt bindingsverk og kun utvendig panel. Bygningene sto selvfølgelig på kraftige gråstensmurer, som også dannet fundament for maskineriet. Gråstenen skrev seg sikkert fra stenbruddet på Hansbakken. Maskinenes fundamentbolter ble støpt fast i de oppmeislete huller i fundamentene med smeltet svovel. I det hele slår det en at cement må ha vært en sjeldent og kostelig vare, man var ennå ikke i betongens tidsalder. Vi må videre være oppmerksom på at bruk av elektrisk kraft til annet enn lys var utelukket, autogensveising og skjæring var ukjente begreper, smiing og klinking var hva man kjente. Å kappe en aksling måtte gjøres for hånd med baufil og tok ofte mange dager.

Typisk ideskisse for fabrikkens «lay-out», oversendt brukseier Lauritz Jenssen fra ingeniør Fr. Størmer. (Antagelig fra 1883).

Ranheim Station.

TELEGRAM.

Klasse No. 549 Antal Ord. 15

Indleveret i Moss den 30/12 1880 d. Kl. 11.20 Min. — For middag.

Ankommet til Ranheim den 30/12 1880 d. Kl. 22.5 Min. — For middag.
Efter

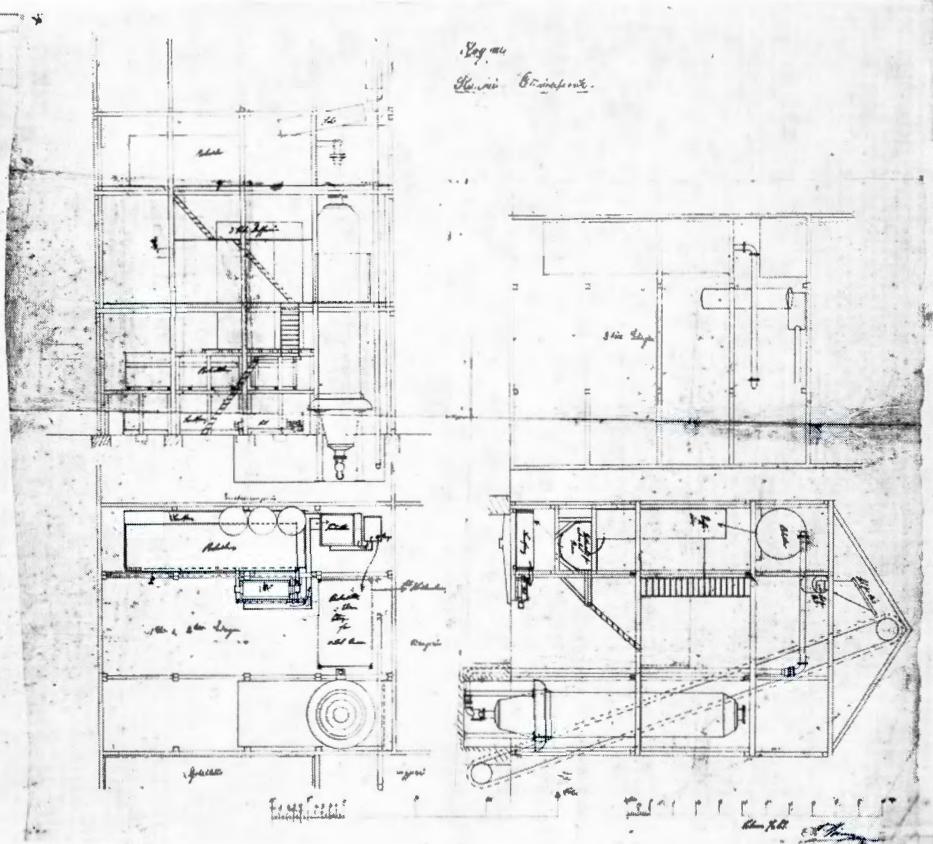
Til Janssen
Adr. Ranheim

Apparaterne ogaa modvenige
Svært skadet, da bussen maa uddøpes
Skriver for Resten idag
Størmer

Udskrevet af

A cursive signature in black ink, reading "Peterius".

Typisk telegram fra ing. Størmer til brukseier Janssen i 1880-årene.

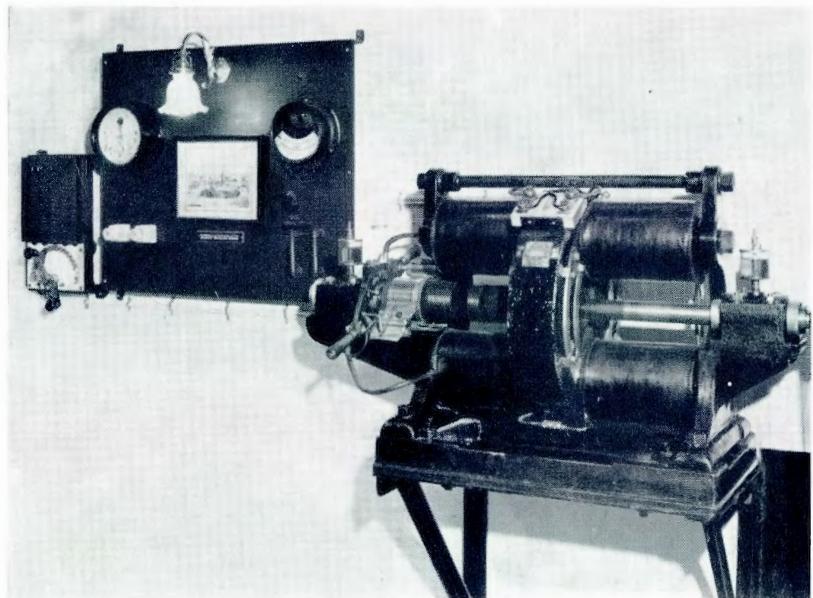

Ingeniør Fr. Størmers originaltegning av «Kogehus ved Ranheims Cellulosefabrik», datert Christiania 2/2 1884.

Elektrisk lys hadde man fra første stund. Det var temmelig flott etter den tids forhold. Den gamle generator (se bildet) har vi nå montert i kraftstasjonen, og vi innbyr våre lesere til ved selvsyn å sammenligne lyset fra den tids kulltrådpære med dagens lysstoffrør. Men en robust maskin må det ha vært. Den ble drevet av en liten snelle av en turbin, som av og til ruset så pårene sprang — noen sirkninger fantes ikke.

Kraften fikk man naturligvis fra Vikelven. Elven var oppdemmet et

sted nedenfor Pompen, derfra gikk en åpen trerenne omtrent horisontalt til et sted opp på bakken nær der kraftsjef Sandtrø nå bor (Elvelund), herfra i selvlaget treturbinrør til jernkonuser foran de to turbiner som må ha stått like ved der hvor den gamle pappmaskinturbin sto for noen år siden. Det var to vertikalturbiner på tils. 70—80 hk levert av Friedrich August Hütte i Tyskland for 4—5000 kroner. Turbinene drev til dels lange transmisjonsaksler helt over til sodahuset, dertil aksler i 90 grader vinkel

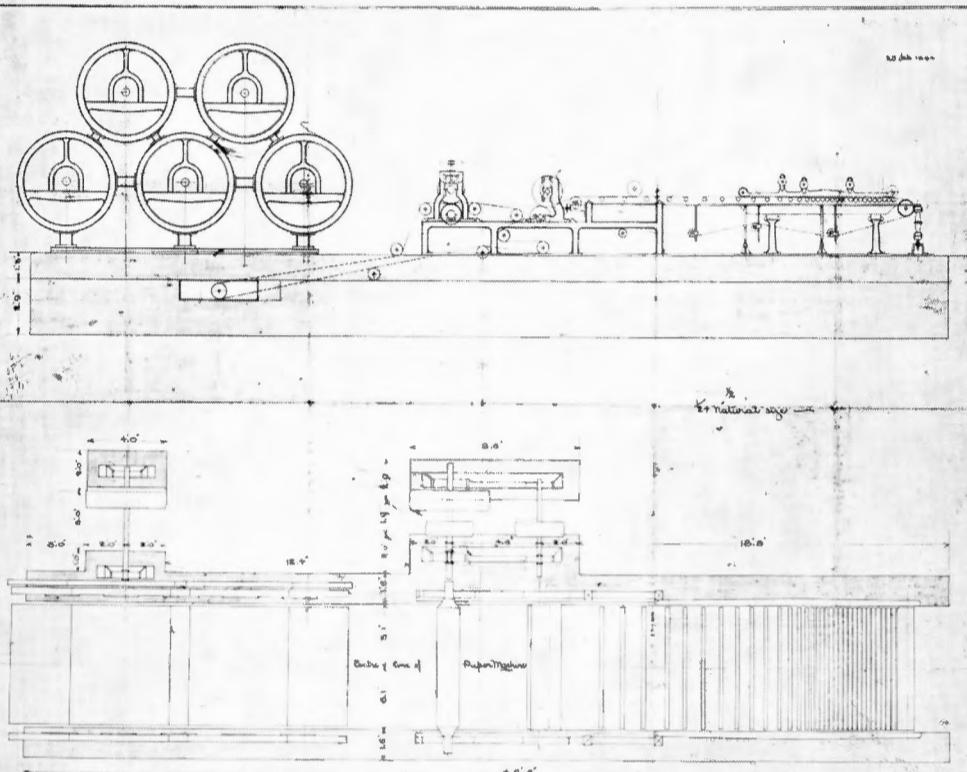
Den gamle lysmaskin (likestrømssgenerator) nå utstillet og fullt kjørbar i våre nye kraftstasjon. Det elektriske lys på Ranheim ble offisielt tent første gang 8. oktober 1884 med 40 stk. glødelamper.

ved hjelp av svære koniske drev, hvorav det ene hadde jerntenner, det annet trekammer. Størst kraftforbruk hadde naturligvis tømmerhuggeren, som sto like inntil kokeriet. Den var levert av Olaf Onsum i Christiania. Der var forresten en balansekappsag, en dobbelt barkemaskin fra Jensen & Dahl (nu Myrens Verksted) samt en kvistboremaskin. Barkemaskinen kan ikke ha vært så lenge i bruk, for man gikk over til håndbarking av tømmeret. Det sto massevis av folk og håndskavet tømmeret for bast og bark på veldige områder rundt fabrikken, stokkene ble så kjørt frem med hest.

Kokeribygningen står der hvor nåværende kokeri er, og den første koker leveret i klinket utførelse fra Thune i Oslo (som nå 75 år etter leverer vår nyeste papirmaskin og leverte vårt sodahus for et par år siden) sto rimeligvis på samme plass

som nåværende koker nr. 1. Eien-dommelig nok hadde kokeren nøyaktig samme form og størrelse — 22 kbm — som de kokere vi kastet ut for ikke så lenge siden. Overraskende er det at denne første — og dengang eneste — koker hadde et slags innvendig sirkulasjonssystem, med koniske siler og innføring av damp gjennom perforerte rør bak silen. Blåseventilen var en flere hundre kilo tung støpejerns kikkran med en skruanordning som trakk kiken «luttett» på plass. Ja, dette med luttett må vi ikke ta altfor bokstavelig. Alt som kunne lekke, det lekket, koker, ledninger, ventiler, diffusorer etc., og sulfatforbruket var etter vår oppfatning idag enormt, og sikkert medvirkende til de senere miséerer.

Fra huggeren transportertes usoldet flis med en koppelevator (paternosterverk) til «tårnet» hvor det visstnok var et primitivt sold. Slik

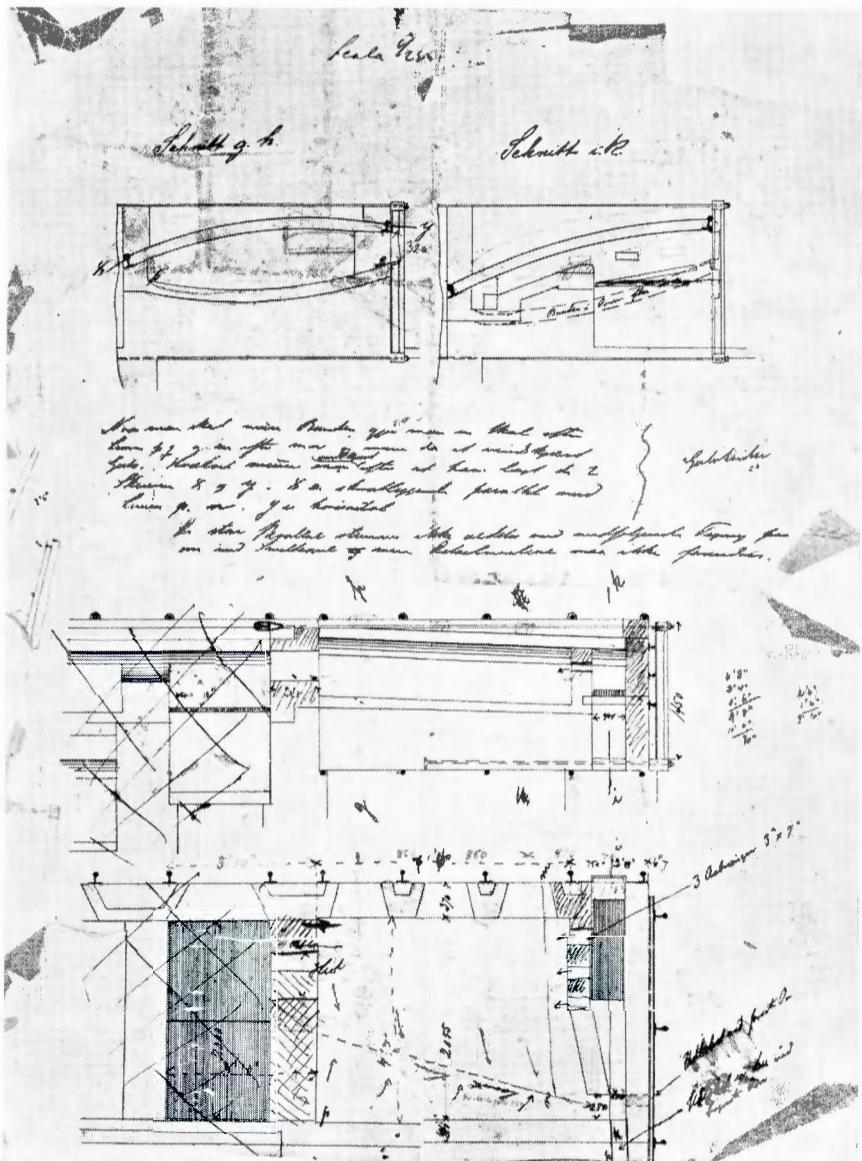
Cellulosetørkemaskinen fra James Bertram & Son, Edinburgh.

bingen var utformet, var nok kokeryllingen meget arbeidskrevende.

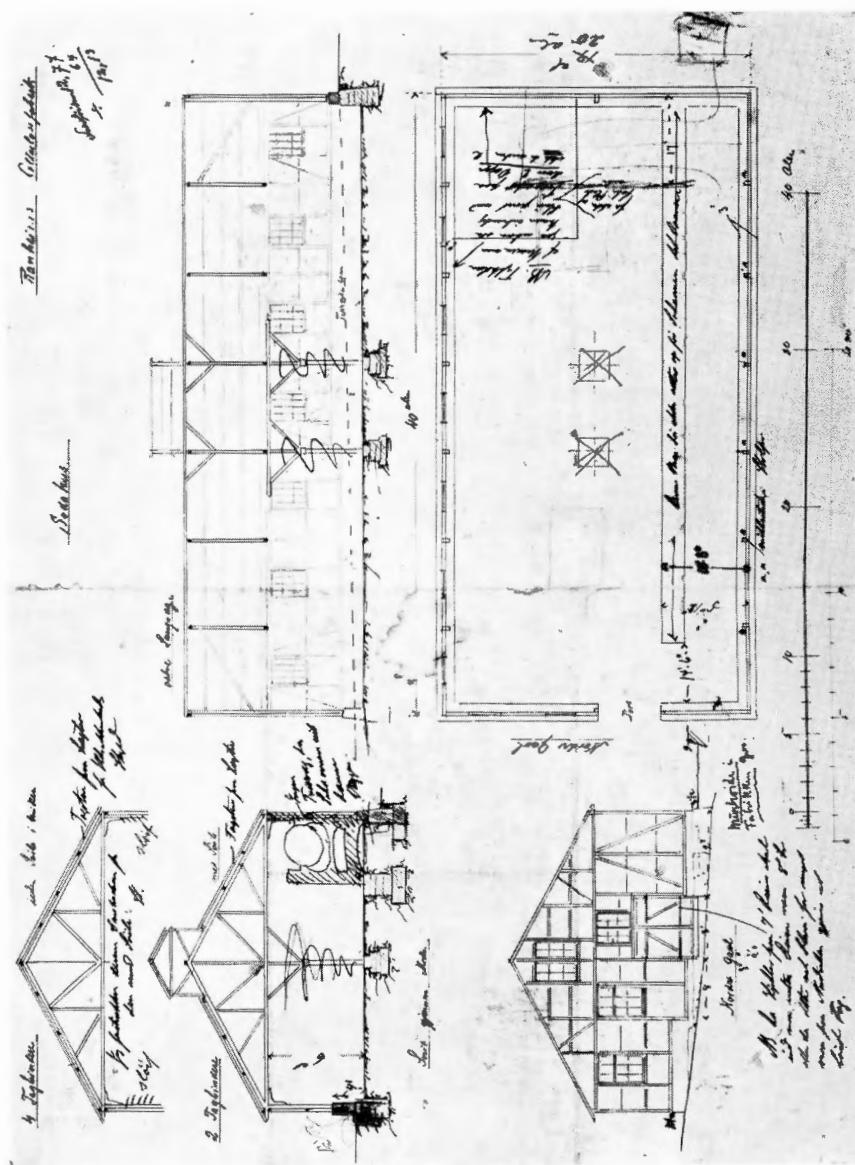
I plan med flisbingen på loftet fantes en liggende jernsyylinder, den såkalte «beholder» hvortil koket ble blåst. Det var med andre ord en slags blåsefelle. Her ble massen fortynnet med svartlut og tappet ned i en av de 3 diffusorer som sto der hvor diffusorene står idag. Det er eiendommelig nu å studere utforminga av disse. Mens vi nu har diffusorer hvor forholdet mellom diameter og høyde er ca. 0.85 hadde man dengang så høye diffusorer at forholdet ble 0.25. Ikke rart at man hadde de aller største

vanskeligheter med lakingen. Diffusorene ble da også utskiftet etter få år.

Under diffusorene var en forholdsvis liten beholder (massekum), hvorfra massen gikk til en underliggende sandfanger og til plansil, videre via en fortykker (sieber) og pumpe til en massebeholder i annen etasje. Denne lå vegg i vegg med blekeriet hvor det var oppstillet to eller tre blekehollender. Disse var bygget av «gaidd» fra Hemne (furu tørket på rot), men ble senere utført med murverk. Akslingene var laget av tre med 7" diameter og inndrevne støpte tapper. På akslin-

Sodaovnshustegning for Ranheim fra Størmer

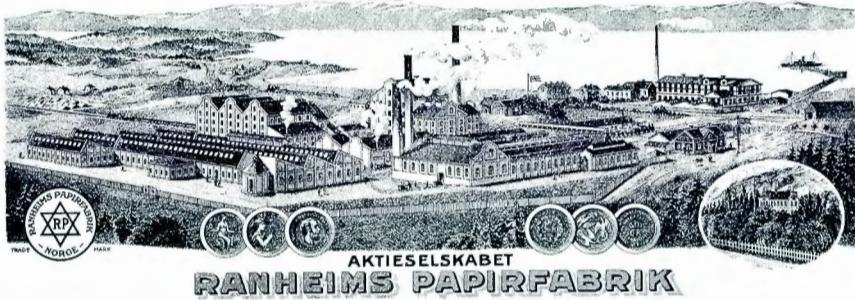
Sodahustegning fra Størmer

gen var vingehjul for massens sirkulasjon. Videre var det en øseformet vasketrommel med vireduk for å fjerne forbrukt blekevæske. Alle jerndeler som kunne tenkes å komme i berøring med kloren var kledd med bly. Til å begynne med laget man jo bleket, hvit masse.

Fra blekeriet rant massen til massekum i pappmaskinrommet. Dette lå der fyrrhuset i «veita» ble bygget, hvor vi nå har annexdiffusører. Pappmaskinen (se bildet) var en flott maskin for den tid, levert av James Bertram & Son i Edinburg, samme firma som leverte den første papirmaskin i 1891. Den kostet 18.000 kroner, og skulle for et tillegg av 1800 kroner kunne ombygges til papirmaskin. Til tross for at den til å begynne med hadde 5 tørkesylinger og døgnproduksjonen

ikke var stort mer enn 1 tonn tørket masse, hadde man vanskeligheter med å få massen tørket, hva dette nå kunne komme av.

Kokeridampen ble skaffet fra en såkalt «dampgenerator» fra Denayer i Belgia. Man kokte den gang med et betydelig høyere trykk enn i dag — 8 a 10 kg/cm² mot nå 7 kg/cm², men dampkjelen var visst den av utstyret man hadde minst trøbbel med. Det må ha vært en slags «underfeed stoker» — vannrørskjel av solid utførelse. Men det var arbeidskrevende å måtte spa alt brensel inn for hånd og dra slaggen ut samme vei. Man hadde også en forvarmer (economiser) på 40 rør, levert av Heyerdahl & Co i Christiania for 1300 kr. Fyrhuset lå like ved kokeriet ut mot side-sporet på gården.

Hode på fabrikkens brevark fra forrige verdenskrig

Hode på fabrikkens brevark i 1920-årene (obs. det nye fyrhus fra 1925)

Når vi nå kommer til sodahuset, som også dengang lå på den annen side av «veita», så vet vi i dag ikke helt hvorledes apparatene virket og hvorledes de var utformet. Sodahusdriften var dengang temmelig problematisk, varper og roterovner var ennå ikke tatt i bruk. Ingeniør Størmer hadde patent på noen «apparater», en slags kjeler med rørslinger for gjenvinning av en del av svartlutens brennverdi, men de virket nok ikke etter sin hensikt, og ble snart utkøblet. Selve sodaovnene var åpne flammeovner, etasjeovner, såkalte «brygger» hvortil svartluten ble tappet, inndampet og til dels forbrent. Med lange raker måtte betjeningen røre om i massen og være påpasselig med at flytende lut ikke kom i berøring med smeltende soda, hvilket kunne forårsake farlige eksplosjoner. Stoffet fikk til å begynne med brenne til soda i hauger på gulvet, senere ble det trillet til felles smelteovner for flere brygger. Vi håper ved en senere anledning å kunne gi mere detaljerte opplysninger fra den daværende sodahusdrift, som krevet en masse tilsatsfyring med kull og bark.

Lutkjelene eller «caustiseurene» som de kaltes, var temmelig like dem som ennå står på vårt gamle lutloft, bare betydelig mindre. På daværende lutloft var det i den kalde årstid i den grad dårlig ventilasjon at man praktisk talt intet kunne se for røk og damp.

Bruk fra Gøteborg hadde ingeniør

Størmer kjøpt et par sentrifuger for å skille kalkslammet fra hvitluten. Det skulle være mildest talt farlige maskiner som selveste dirftsbestyreren holdt seg langt unna. Sentrifugen svarte ikke til sin hensikt, og man benyttet de kjente sandfiltre for sterke og svaklutt.

Noe verksted fantes ikke den første tid. Noen primitive verktøymaskiner sto plasert rundtom i fabrikken, de beste var visstnok i potetmelfabrikken på vestsiden av elva.

Så vanskelig som sulfatcellulosefabrikasjonen er, selv i dag med vårt raffinerte utstyr og moderne hjelpe-midler, må man beundre våre forgjengere at de overhodet klarte en noenlunde jevn produksjon med den tids primitive utstyr. Ikke raret at man kom opp i økonomiske vanskeligheter (og det gjaldt ikke bare på Ranheim), så meget mere som man hadde en helt uøvet arbeidsstokk, og den tekniske ledelse skiftet stadig. Man måtte være uforbederlig optimist for ikke å miste motet.

Th. O.

*) Kilder:

- 1) E. Hartmann: A/S Ranheim Papirfabrik's historie til 1951.
- 2) Brever fra 1882 til 1886 fra fabrikkens konstruktør oppfinneren, ingenier Fr. Størmer.
- 3) Opplysninger fra hr. Martin Harper, f. 1877 og arbeider i fabrikken fra 1891.

Utenfor et begravelsesbyrå i en sterkt trafikert gate i Hollywood står dette skiltet: «Kjør forsiktig. Vi kan vente.»

David Deutsch.

L. J. Dorenfeldt Rauehuus Meliorer 1892
Ingenieur.

Erling Vig anmoder mig om
at bestill, idet jeg nu påbøde som
berhyre for Rauehuus Cellulosefabrik.
Hun har arbejdet mindst mij. i Thøi
og forelæs at være i bestyrelsen
af en nedsænket og ujordelighed
af chlorkalk, som hun har varet
rigtig nedsat for ^{som} fabrikens chlorkalk-
løsere i alle drie år, er det mig
endvidere en fornøjelse at kunne
give mig skjærmale for at være
en driftig, retlig og ordentlig arbejd-
sam p. han anbefales på des berli-

L. J. Dorenfeldt

Som Fabrikens ledige, mangeårige og ministerielle
Dirigent skal jeg paa Tysk Regjering for mit hedsom-
meude stodførte overstående gode Skrøddsværk.

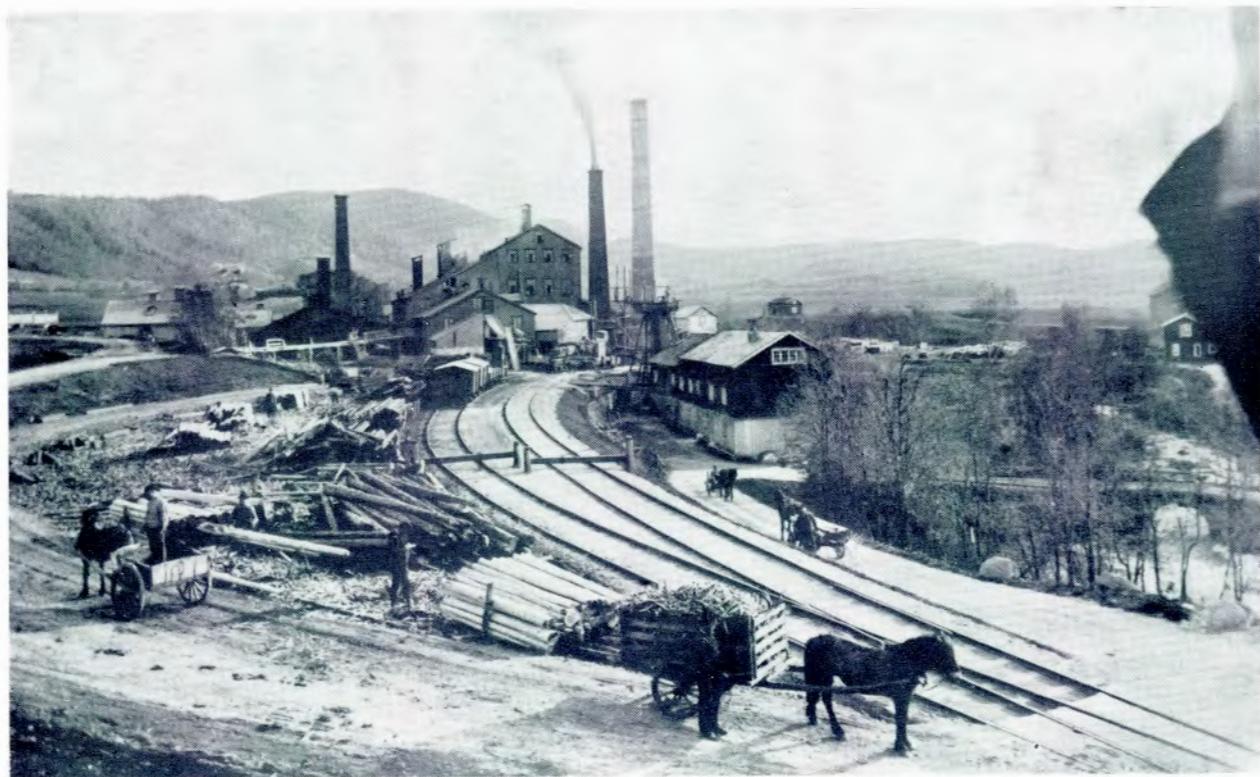
Rauhuus 11. Feb. 1894

Lauritz Jenssen

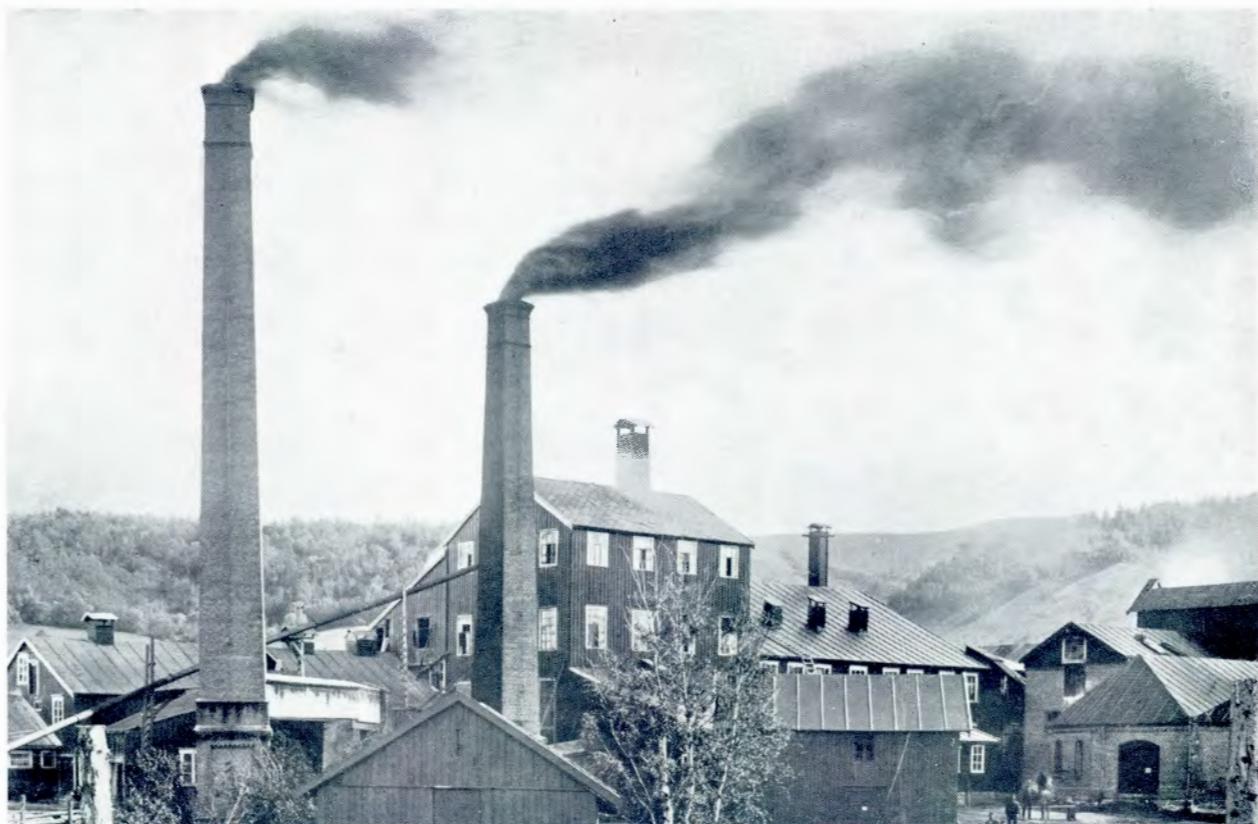
Attest til «chlorkalkløser» Erling Vig fra driftsbestyrer L. J. Dorenfeldt, sonn
av brukseier Lauritz Jenssen, samt sistnevntes påtegning.

Ranheim Cellulosefabrik ca. 1888. Tenker man seg fyrrhuset med pipen i forgrunnen fjernet, likeså flisrøret mellom pipene og verkstedet til høyre, gir bildet et sant inntrykk av utseendet ved starten i 1884.

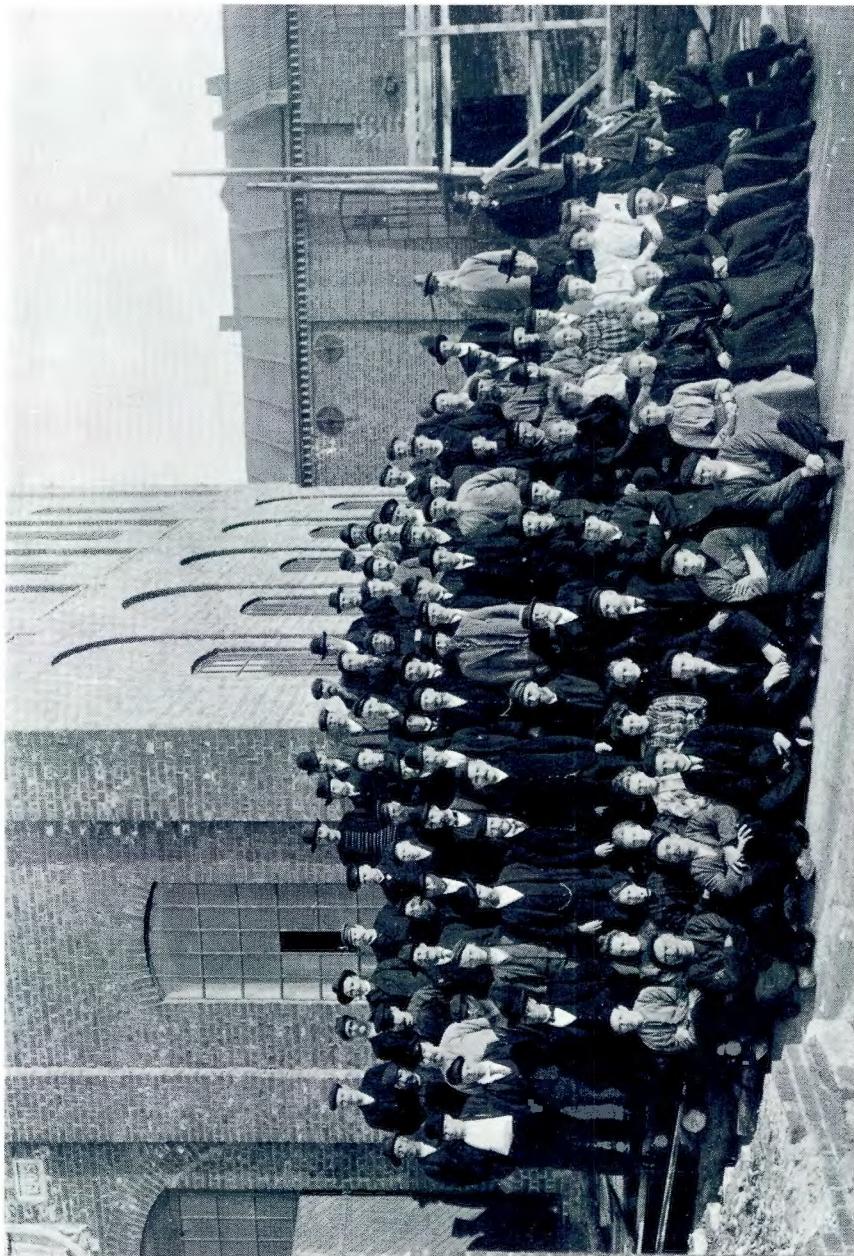
Cellulosefabrikken i slutten av 1880-årene. Merk håndbarkingen av tømmer og bortkjøring av barkeavfallet.

Cellulosefabrikken i 1894. Merk P.M.I.s hollenderi til høyre. I forgrunnen papirmester Wahlberg med 2 av sønnene.

Fabrikken i 1947

Fra 1906. En stor del av fabrikkens arbeidere og funksjonærer utenfor kokteriet

Ansatte i verkstedet ca. 1912.

Første rekke fra venstre: Hans Midtsand, Erling Holt, Hilmar Eiden, Lars Syrstad, Helmer Hegge, Edv. Knutsen. verkstedform. Aas, Martin Moksnes, Bartnes, K. Wikstrøm, Ole Haugen, Edv. Nyenget. — 2. rekke: Einar Olsen, Olaf Solheim, Johan Skaanes, Sigurd Aas, B. Haugan, Martin Harper, Harald Moe, Johs. Eriksen, Einar Lund.

Ca. 1912. — Sittende fra v.: Sverre Andersen, Oskar Paulsen, John Refseth, Ole S. Barstad, Sverre Hårberg, Ingvald Wærås. — 2. rekke: Ernst Andersson, Richard Berg, Johan Gjengstø, Martin Kvam, Amundsen, J. A. Johansen, Ukjent, Sivert Syrstad.

Fjæra-mannskap 1913—14

1. rekke fra venstre: Nymann, Lambine, H. Halvorsen, E. Kristiansen, M. Lorås, Holås, ?, J. Refseth, ?
2. rekke: Åkvik, Ole Nåvik, Ole Eggen, H. Lorås, E. Simonsen, Kristiansen.

Utearbeidere ca. ? ? ? ?

1. rekke fra venstre: A. Mæhre, K. Knutsen, J. Refseth, N. Flønes, Bremseth, H. Skjervold, Ole Fossum.
2. rekke fra venstre: J. P. Bremseth, Malvik, I. Sundal, S. Sten, O. Skjervold, D. Hoff, O. Sandvik.

1913

Sittende fra v.: Julie Barstad Fossum, Ingeborg Larsen, Margot Wærås, Ragnhild Fredriksen, Anne Eidem, Ellen Moe, Marit Eidem, Louise Næss. — 2. rekke: Augusta Gabrielsen, Mathilde Eggen, Marie Melbye, Elida Eggen, Aslaug Bjørvik, Amalie Larsen, Gjertine Nordgren, Thora Astrøm, Johanne Nåvik, Jenny Bjørnstad, Hildur Haseth, Gunelie Barstad. — Bakerste rekke: Jørgine Fosser, Marit Leikvold, Magda Bjørvik, Klara Foldahl.

MARTIN HARPER

For å få litt rede på saker og ting fra bedriftens barndom, bestemte vi oss for å ta en tur til Martin Harper oppe i Olderdalen. Vi visste at han har en god hukommelse, og samtidig er det neppe mange som har hatt så lang arbeidsdag ved Ranheim Papirfabrik som han.

Da vi kom dit var han i full gang med utvendig malerarbeid, men som sin egen arbeidsgiver kunne han ta den arbeidstid han ville. Han ble straks med på en prat om gamle dage. Harper kan huske så langt tilbake som at det på den plassen fabrikken ble anlagt og ligger i dag, var det bare krattskog og leirbakker.

Han begynte på skolen det året fabrikken startet, og i bedriften i 1891. Bare 14 dage etter konfirmasjonen tok han til som læregutt i verkstedet. Det var streng justis med læreguttene den gangen. De gamle håndverksregler ble håndhevet. Læreguttene måtte samtidig være ærendsgutter for gammelkarene. Det var nokså vanlig å måtte springe ned på Nedre Ranheim til gamle Maren Ranum og kjøpe skråtobakk. Harper sier at han ennå synes å kunne høre hvordan døra til Maren s jappe skrek på hengslene. Det skulle være slik, sa Maren, så kunne hun høre når det kom kunder.

Det var særdeles nøye med at arbeidstida skulle overholdes, og det var ingen ting som hette prosenter for overtid.

Straks etter at Harper begynte kom den første papirmaskinen i gang. Det var den maskin som senere ble kalt «Gammelletta», og det ble da kjørt avispaper på den. Det var en skotte som hette Robert Rufus som installerte maskinen. Skotter var det også som skulle lære bort papirmakerkunsten til oss. Første papirmesteren hette James Dunbar. Han bodde i de senere såkalte «Stokkehusa». Første maskinføreren hette William Simpson, hollenderføreren

Martin Harper

Scheel og rullemaskinføreren og salsmesteren (komb.) hette Campbell.

I 1906 ble Harper med i Ranheim Arbeidsmannsforening. Fagforeningsorganisasjonen fikk nå i åra framover ordnet med bedre arbeidsforhold. Men helgarbeid ble det fremdeles mye av. Da papirmaskin nr. 2 installertes arbeidet Harper engang 13 helger i ett trekk. Men så hadde de heller ikke de hjelpemidler som finnes i dag. Det var ikke å skjære med autogen f. eks.

Harper forteller om engang de skulle kutte en 3" aksling under et hollenderkar. Det var en vrien plass, og tre mann holdt på ei hel helg for å skjære av den med skjærfil.

Harper sammen med Ole Haugen var en gang oppe hos disponent Lundberg på lønnsforhandlinger. Lundberg mente at en arbeider var sin lønn verd, men på grunn av sin egen organisasjon kunne han ikke gi mere. Han fortalte om en kollega på en fabrikk sørpå som hadde fått «sparken» fordi han hadde gitt lønnspålegg over taffen. Lundberg sa da: Men vet Ni hur den jækelen gjorde før han slutat? Jo, han la på enda mere.

Harper fortalte om episoder fra den tid det var hybelleigheter på verkstedloftet — om brannen i verkstedet, og mange, mange episoder som hendte rundt om i fabrikken. Det kunne vel fylle en hel bok om det ble nedtegnet.

Harper sluttet i jobben i 1951, og da manglet det 2—3 måneder på at han hadde vært på samme arbeidsplass i 60 år. Han har Norges Vels medalje og Kongens fortjenstmedalje i sølv. Skal noen kunne bære disse medaljer med ære, må det være Martin Harper.

B.

Vi slår av en prat med Jørgine

Jørgine år 1900

Det var vel kanskje ikke kvinner med og planla den bedrifta på Ranheim som i år runder 75 år, men helt fra den tida hjulene begynte å rulle her, har det vært behov for kvinnelig arbeidskraft. Noen som kjenner gamle dagers arbeidsforhold for kvinnene i papirsalen bedre enn Jørgine Fossen finnes vel neppe i dag.

Jørgine er født på Øvre-Fossen og faren var sagmester hos brukseier Jcnssen. Saga lå oppve ved Sagdammen, en plass som de fleste ranheiminger kjenner. Som liten pike var Jørgine mye på «Gården» hos fru Jenssen, for der var det stadig liv og rørelse. Familien Jenssen hadde mange barn, og hun husker godt at Jenssen sa, at han hadde syv sønner og en gutt. «Gutten» het Vilhelmine. Fru Jenssen var meget snill, sier Jørgine. Til konfirmasjonen fikk hun et smykeskrin av henne.

I året 1900, 18 år gammel, begynte Jørgine i fabrikken som sakspike.

Første dagen tenkte hun: Her blir jeg ikke mange dagene, men hun ble i 52 år. Det var Johan Refseth og Ludvik Aune som kjørte saksa den gangen. Å være sakspike da og nå kan ikke sammenlignes, sier Jørgine. Det fantes ingen automat da hun var der. Alt måtte lesses opp på vogner.

I over 40 år var Jørgine oversorterske. Til sine tider kunne hun ha opptil 40 kvinner å skifte godt og ondt mellom. Det var ikke bestandig så greit, for det var ikke alt papiret som var like ettertraktet. Til sine tider kunne det bli litt «ordskifte» mellom oss, for det var ikke sjeldent å finne temperament og hissighet, sier hun og smiler. Men det var ikke bare i munnen de var rappe. De fleste var svært rappe til å telle. Den rappeste

til å telle hun hadde sett var Tora Johansen.

Den som kjenner Jørgine vet at hun hadde sin egen bestemte og greie måte å lede arbeidet på, og i å ordne opp i flokete situasjoner. Hun minnes flere ganger hun hadde bedt sine mannlige overordnede om å ta affære i slike saker, men hun hadde som oftest fått svaret: Du må snakk' me dæm du.

Jørgine bor nå på Strinda Aldersheim, men er tross sine 77 år ung og lett på foten. Hun besøker jevnt slekt og venner her på Ranheim.

I 1946 fikk hun Norges Vels medalje og i 1950 Kongens fortjenstmedalje i sølv.

B.

70 år:
Olaf Sivertsen   24/11 -59

60 år:
Gunerius Haugan   24/9 -59
Arthur Nilsen   5/10 -59

50 år:
John Guldberg   31/8 -59
Alf Midtgård   23/10 -59

Årsregnskapet for 1958

Når nu A/S Ranheim Papirfabrik's regnskap skal få plass i «Ranheims-Nytt»s spalter, kan det være på sin plass å knytte et par bemerkninger til de mange og merkelige tall og uttrykk.

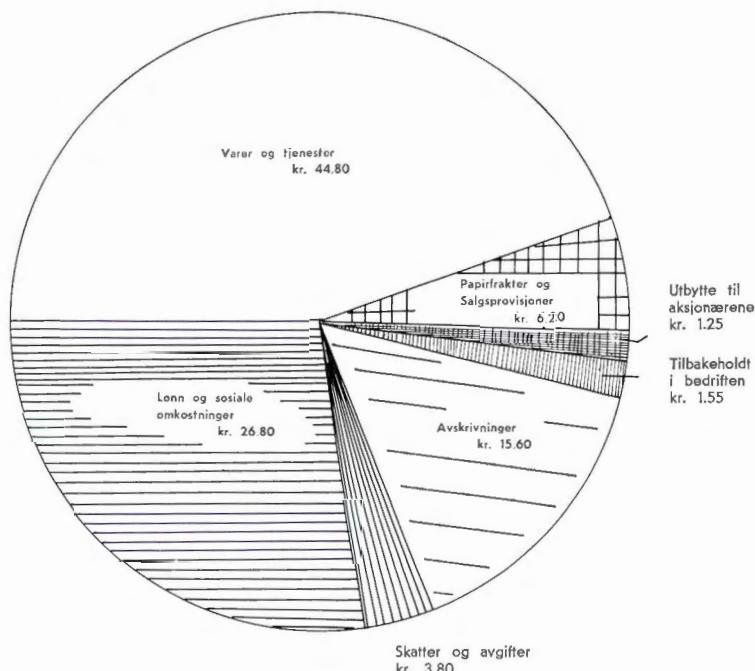
Gevinst- og tapskonto, som er en sammenstilling av bedriftens inntekter og utgifter, forteller at året 1958 har vært et godt år. De ca. 6,6 mill. kroner fremkommer når vi fra salgsinntektene trekker utgiftene til råstoffer og materialer, lønninger, so-

siale ytelsjer samt diverse tjenester fra andre firmaer. For å finne årets overskudd må vi videre trekke fra forskjellige utgifter som er spesifisert på debetsiden, og herav er avskrivningene som skal dekke slit og foreldelse av maskiner og bygninger, de største.

Den skattbare inntekt blir ca. 1,8 mill. kroner, og vi må sette til side 1 mill. som stat og kommune skal ha i skatter.

Overskuddet for 1958 blir da kr

Hver 100 kroner vi tok inn
ved papirsalg i 1958
ble benyttet slik:

867.075 som sammen med de udisponerte kr. 152.000 fra 1957 er brukt til forrentning av egenkapitalen (aksjeutbyttet) og oppsparing på bedriftens hånd, mens en liten rest overføres til neste år som udisponert.

Av inntektssidens andre poster er oppskrivningen av anleggene (og den tilsvarende oppskrivning av reservefondet på utgiftssiden) en ren bokholderiteknisk justering, mens oppskrivningen av varebeholdningen er en følge av de nye skattekostnader.

Et mere lettattelig bilde av verdiestrømmen i 1958 gir likevel «inntektskronen» som prosentvis forteller hvordan inntektene ved salg av vårt papir disponeres.

Status. Denne oppstilling gir nærmest et øyeblikksbilde av den bokførte verdien av anleggene og andre eiendommer på aktiva-siden, mens passiva-siden viser hvorledes den nødvendige kapital er skaffet til veie, dels ved lån, dels som innskudd fra aksjonærerne og dels som oppspart overskudd.

Gevinst- og tapskonto for 1958

DEBET		KREDIT	
Eiendoms-, brann- og motorvognskatt	122.096,90	Saldo fra 1957	152.281,01
Skattefond 1/1 1958	1.591.956,18	Driftsresultat før avskrivninger, renter,	
÷ ilignet skatt 1958/59	1.044.804,00	skatter etc. er fratrukket	6.678.559,46
+ tilført skattefond pr. 31/12 58	1.000.000,00	Oppskrivning av varebeholdningene	1.725.400,00
	1.000.000,00	Oppskrivning av anleggene	1.000.000,00
Skattefond pr. 31/12 1958	1.547.152,18	Hus- og grunnleier, vann- og strømavgifter ..	104.064,68
Renter av pantegjelden	239.836,73	Diverse nøytrale inntekter	138.227,70
Overprisavskrivninger på nye anlegg og anlegg under arbeid	1.946.135,72		
Ordinære avskrivninger på anleggene	2.737.523,03		
Avskrevet verdistigning fra oppskrivning av varebeholdningene	1.327.400,00		
Andre avskrivninger iflg. skattelovene	120.665,22		
Pensjoner til funksjonærer og arbeidere	137.492,03		
Bidrag til forskning	48.027,00		
Avsatt til fabrikkens 75-årsjubileum	100.000,00		
Avsatt til reservefondet	563.000,00		
Oppskrivning av reservefondet	1.000.000,00		
Utbytte til aksjonærene	390.000,00		
Overføres til neste år	66.356,17		
	9.798.532,85		9.798.532,85

Status pr. 31/12 1958

AKTIVA

PASSIVA

Tomter, bygninger, maskiner, skip, transportmidler, anlegg under arbeid	17.975.512,62	Aksjekapital	1.950.000,00
Verdipapirer	790.089,65	Reservefond	10.170.000,00
Varebeholdninger	3.982.200,00	Reguleringsfond	750.750,00
Diverse tilgodehavender	6.967.671,81	Overførsel til neste år	66.356,17
Bankinnskudd og kontanter	782.306,41		
Båndlagte skattetrekkmidler	306.384,00		
		Egenkapital	12.937.106,17
		Avsetning til dekning av avskrivninger på anlegg under arbeid	2.947.509,68
		Avsetning til dekning av mulige tap på fordringer	641.860,00
		Reguleringer	3.589.369,68
		Langsiktig gjeld	5.400.000,00
		Avsetning til dekning av ikke tilignede skatter	1.547.152,18
		I lignet, ennå ikke betalt skatt	556.705,50
		Forskudsskatt intrukket fra funksjonærer og arbeidere	306.384,00
		Diverse kortsliktig gjeld	6.467.446,96

८८

Revidert 31. mars 1959.

Olav Skreen,
statsadv. revisor.

Thorry Kixer.

anheim, 31. desember 1958
31. mars 1959

N. Q. Young Fearnley

Helkontinuerlig drift

La oss tenke oss at vi har en bedrift med et relativt enkelt maskinelt utstyr som vi kjører på dagtid. Avsetningen av produksjonen går bra, og etterhvert blir maskinene fullt utnyttet. Utviklingen fortsetter, og nå blir det spørsmål om hva vi skal gjøre for å få tilstrekkelig produksjonskapasitet til å møte den økende etterspørsel.

Vel, når de maskinene vi har, ikke kan dekke behovet, så får vi anskaffe flere. Ja, må vi absolutt det? Vi kjører jo maskinene bare en tredjedel av døgnet, og vi kan følgelig komme ut av vanskelighetene ved å øke driftstiden — altså gå over til skiftarbeid. Det blir en vurdering av de forskjellige faktorer som avgjør hvilket alternativ vi skal velge. Det er mange muligheter som spiller inn, men det er klart at maskinparkens verdi kommer i første rekke. Jo kostbarere utstyret er, desto mere påkrevet blir det naturligvis å utnytte det best mulig. Et annet forhold som spiller en stor rolle, er hvorvidt igangkjøringen av maskinene kan skje uten videre, eller om det kreves forberedende arbeid før selve produksjonen kan ta til.

I treforedlingsindustrien har vi å gjøre med maskiner som både er meget kostbare og som krever relativt langvarige forberedelser før de kan komme i gang. Noe annet alternativ enn skiftproduksjon har derfor aldri kommet på tale. Ved såkalt døgnkontinuerlig drift hvor produksjonen innstilles hver helg, utnyttes 140 av ukens 168 timer.

Det maskinelle utstyr utvikles stadig, ikke minst hva instrumenteringen angår, og representerer stadig større verdier, hvilket nødvendiggjør full utnyttelse av produksjonsapparatet — altså helkontinuerlig drift, og i U.S.A. samt i våre naboland Sverige og Finnland f. eks. kjøres mesteparten av treforedlingsindustrien helkontinuerlig.

Her i landet gikk A/S Follum Fabrikker som den første norske bedrift over til helkontinuerlig drift i 1953,

og siden er en rekke fabrikker kommet etter. Således også de store kraft-papirfabrikker Moss ig Torp. Siden vi har fått nytt sodahus er det teknisk intet i veien for å kjøre helkontinuerlig også på Ranheim.

Når man opprettholder driften i helgene, øker den disponibele driftstid med 20 prosent, men den effektive produksjonstid vil naturligvis ikke øke tilsvarende, idet man får stans for reparasjoner og skifting av maskinbekledning. Dessuten blir det vanligvis ikke kjørt absolutt kontinuerlig, idet man tar feriestans for å utføre større reparasjoner, foruten at driften som regel innstilles på de store høytider.

En absolutt forutsetning for at ordningen skal bli effektiv, er derfor at de nevnte arbeider organiseres slik at stopptiden reduseres til et minimum. Man kan enten gjøre det slik at når man får en stans for skifting av maskinbekledning, tar man samtidig de nødvendige reparasjoner eller man bestemmer seg for en viss rutine når det gjelder disse arbeider. Under de nye forhold har man selvfølgelig mulighet for å utnytte filter og wirer meget lenger, selv om det naturligvis ikke er praktisk å kjøre dem helt til de ryker eller er fullstendig utslit.

Videre bortfaller de ulemper som igangkjøring av hele anlegget medfører. Det tar jo alltid noe tid før alt er innregulert og kommet i riktig gjenge.

Det vi kaller faste kostnader, dvs. de som utgjør samme beløp enten fabrikken går eller står, som f. eks. forsikringer, renter og avskrivninger, vil representere et mindre beløp pr. tonn når det blir en større produksjon å fordele dem på.

På den annen side medfører imidlertid ordningen ganske store ekstra-kostnader. Det kommer jo et 4. skift i tillegg til de 3 vi har fra før, og det betales ekstra for helgedagene.

Man kan si at det hele står og faller med planlegging og utførelse av det arbeid som må foregå når maskinene

står. Hvis dette ikke utføres effektivt, kan vinningen gå opp i spinningen.

Dette var litt om hva som kan oppnås for bedriften som helhet og dermed også indirekte for den enkelte, men hvilke direkte fordeler har ordningen for arbeidstakerne? «Fordeler vil man kanskje si. «Det var vel ulemper du mente. Skulle det kanskje være en vinning at søndagen gjøres til ordinær arbeidsdag?»

La oss se litt på hva ordningen egentlig innebærer.

Ifølge Arbeidervernloven skal den gjennomsnittlige ukentlige arbeidstid ved helkontinuerlig drift ikke overstige 42 timer. Det blir altså for det første en reduksjon av arbeidstiden på 3 timer pr. uke med lønnskompensasjon. Mens vi snakker om lønnen, kan vi ta med at det betales et tillegg på 75 % for arbeid på lørdag og helgedager. På de store høgtider og høgtidsdagene er tillegget 150 %.

Når arbeidsuken skal være på 42 timer og hele uken har 168 timer, blir det altså nøyaktig 4 skift. Hvis man derfor delte døgnet i disse 4 skiftene á 6 timer, fikk man en uhyre grei og enkel skiftplan, men da ble det jo aldri mere enn 18 timer fri hverdag som helgedag, og det går jo ikke. Derfor opprettholdes 8 timers skift (eventuelt med noen 12 timers innmellom). Skiftplanene kan være høyst forskjellige. Noen foretrekker å fordele friskiftene noenlunde jevnt, mens andre ser det som en fordel å kjøre hardt en periode for å oppna lang sammenhengende fritid. Det kan også bli tale om forskjellige måter å alternere mellom skiftene på.

Skal samtlige arbeidere over på skift? Sannsynligvis må en del av håndverkerne gå på skift, slik at det alltid er fagarbeidere til stede om noe klikker. Om det skal bli faste skift-

håndverkere eller skiftarbeidet skal gå på omgang, det er en sak som må bli gjenstand for nærmere drøfting.

I fig I og II er gjengitt 2 skiftplaner. Den første har en jevn fordeling av friskift og en hyppig veksling av skifttype. Det forekommer f. eks. aldri mere enn 3 nattskift på rad.

Ukene blir så jevne som overhodet mulig, men det blir nokså jevnt med søndagsarbeid.

I den andre planen er det lagt an på oppsamling av fritid gjennom lengre perioder og mere søndagsfri. I den uken hvor hovedparten av fritiden avspaserses, har arbeiderne fri fra mandag kl. 2200 til neste mandag kl. 0600, altså nesten en hel uke, men da har det vært arbeid både natt til søndag og søndag ettermiddag. Så arbeides det uken ut til lørdag klokken 2200 og deretter har man fri til tirsdag klokken 1400. Så kommer det 10 skift på rad, hvorav 2 springskift, altså tennmølighardt kjør før den lange friperioden.

Skiftlanene viser arbeidstiden for en enkelt arbeider. Den blir ens for samtlige, bortsett fra den tidsforskyvning man får for utfylling av skiftene. Det blir jo for hver stilling 4 mann som skal dekke samtlige skift.

Det er som nevnt mange måter å sette opp skiftplanene på. Såfremt arbeiderne er enige seg imellom, skulle det være greitt å finne den ordningen som passer best her på Ranheim, og da vil det vel gå her som andre steder, at når man først er kommet over på helkontinuerlig arbeid, så finner man dette fordelaktigere enn døgnkontinuerlig.

A. Møller

Tannlægen: «De behøver ikke gape høyere. Jeg har tenkt å stå utenfor mens jeg trekker tannen.»

Fig. I

	Søndag N F E	Mandag N F E	Tirsdag N F E	Onsdag N F E	Torsdag N F E	Fredag N F E	Lørdag N F E	Sum timer
Uke 1		8		8	8	8		40
Uke 2			8	8	8	8	8	40
Uke 3	8	8			8	8	8	40
Uke 4	8	8	8	8		8	8	48
								<u>168</u>

Fig. II

	Søndag N F E	Mandag N F E	Tirsdag N F E	Onsdag N F E	Torsdag N F E	Fredag N F E	Lørdag N F E	Sum timer
Uke 1			8	8	8	8	8	48
Uke 2				8	8	8	8	40
Uke 3	8	8	8	8	8	8	8	56
Uke 4	8	8	8					24
								<u>168</u>

En bilist var så uheldig å kjøre over en katt som kom ut fra en hage. Misstrøstig ringte han på døren til huset og sa til damen som kom og lukket opp: — Jeg har nettopp kjørt over katten Deres, men jeg vil erstatte den. — Ja, bare heng i, svarte damen barsk, denne veien, det er en mus i spiskamret nå.

Blanche Lee.

Med en hustru menes en kvinne som forsøker å få deg til å glemme alle de bekymringene du aldri hadde som ungkar.

Glimt fra gamle dager

Når man kommer i snakk med eldre arbeidere og funksjonærer, hører en alltid om den gode gamle tiden. Var nu egentlig de gode gamle dagerne bedre enn vi har det i dag? Jeg tror nok vi alle skal være enige om at vi har det adskillig bedre i dag på alle områder enn for 60—70 år siden. Tenk bare på om vi skulle gå over til 12 timers skift, — ingen ferie — for ikke å snakke om fabrikklokalene i forhold til i dag. Ingen spiserom, ingen vaskerom — bad og dusj — ingen garderobe, mørke lokaler og mørke farger på maskinene, mye skitt bl. a. på grunn av kullfyring osv. Jo, det er nok skjedd store forandringer ved Ranheim Papirfabrik gjennom de 75 år bedriften har bestått, og det aller meste har skjedd i de siste 10—15 årene. Levestandarden i 1880—90-årene kan knapt sammenlignes med dagens levestandard. Den gangen var det vanlig at en familie på 8—10 mennesker hadde 2 små rom og kjøkken, vel og merke uten noen av de hjelpe midlene husmoren har i dag. Ikke elektrisk energi i noen form, ikke innlagt vann. Alt vann måtte bæres både inn og ut. Ofte måtte to familier dele kjøkken, og det var sikkert sannelig ikke alltid så greitt, men det måtte gå. Det er nesten utrolig å tenke på at en familie kunne eksistere med en forsørger som hadde 15—20 øre timen, selv om det var helt andre priser på alle ting enn hva vi opplever i dag. Men så ble det heller ikke til noe annet enn til mat og de aller nødvendigste klær. Likevel måtte det ha vært et bra arbeidssted fra første stund, da de aller fleste som kom hit til Ranheim stiftet familie og ble boende her. Vi har masse tredje generasjon og også fjerde generasjon i arbeid — og det tyder jo på en god og stødig arbeidsplass.

Mye og mangt har hendt på Ranheim gjennom disse 75 årene, og mang en stødig, solid arbeidsmann har trutt og sikkert gått på jobben

sin både 50 — 55, ja opp til 60 år. I disse årene har det sjølsagt vært mange typer og originaler ved bedriften, og mange historier lever fremdeles om saker og ting som hendte i de gode gamle dager.

I den første tiden bruktes bare tømmer som ble håndbarket, og det ble svært omhyggelig utført. Det var så nøyne med tømmeret etter barkingen at man ikke fikk ha på sko om man skulle opp i fliståret.

I 1899 hadde man den første streiken på Ranheim. Streiken gjaldt lønnspålegg, og de som stoppet maskinene fikk ikke begynne på arbeid igjen etter at streiken var avblåst. Den første streikekomite var: Helmer Hegge, Bernt Barstad og Henrik Øvre.

Et kapitel for seg i denne tiden var «Flisvejtan fra Lamon». Det var i sin tid i alt 72 stk. som arbeidet på to skift dag og natt á 12 timer. De aller fleste av disse damene var fra Lademoen (Lamon) og gikk fram og tilbake mellom Trondheim og Ranheim. De spiste hos Ingeborg Stene på Dalen, og etter de notater jeg har sett må en ha lov til å si at det var billig mat. På første sida i boka til Ingeborg sto det: Velkommen til Dalen. Når du har spist det du formår har du 7 øre å betale når du går. Dalen var den første spiseforretning på Ranheim, og det var ei lita lav tømmerstue med et rom og kjøkken. Den lå der Olavsborg nå ligger (altså hvor ing . Olaussem nå bor) og hadde jordgulv. Ingeborg Dalen var kjent for sin gode og billige mat, men til tross for det, var det mange som reiste sin vei uten á betale noe.

I den aller første tiden var det jo bare cellulosefabrikk, og først i 1891 kom den første papirmaskin, P. M. I. og samtidig med hollenderiet. De første maskinførere var: Andreas Refseth, Edvard Kristoffersen og Johan Barstad.

Både gamle-ettan og hollenderiet er borte for lenge siden. Det var engel-

«Dalen» — Ranheims første spiseforretning.

ske montører som satte opp gamle-
ettan, og disse var svært glad i det
norske ølet. En gang var det to glade
lakser som arbeidet på fabrikken som
stjal en ølvogn forsøkt to spreke
hester og kjørte i strak galopp til
Ranheim, hvor de solgte det meste
av ølet til engelskmennene. Engelsk-
mennene var strålende fornøyd med
den fine handelen, men pipa fikk en
annen lyd da lensmannen trappet opp.

Bedriften fikk ganske tidlig elek-
trisk energi fra to små maskiner som
sto på mølnloftet på gammelsaga på
andre siden av elva nede ved Løkka
hvor Oskar Paulsen nå bor.

Johan og John Stene var de første
elektrikere, og det går mange histo-
rier om disse to karene og hva de
hadde å streve med i den første tiden.

Gamle Lorents Hegstad var en av
de få som fikk en elektrisk lypspære
over arbeidsplassen sin, men han var
svært skeptisk over denne moderne
belysningen. En gang lypspæra hans
sluknet, gikk han til John Stene, som
var litt av en spissbur, og sa at nå
var pæra hans sluknet, men hvis John
kunne låne ham en fyrstikk, skulle
han prøve å tenne på igjen. John var

jo med på notene med en gang, og
etter at Lorents hadde gjort flere for-
gjeves forsøk med å tenne på, rev han
ned lypspæra og forlangte å få igjen
løkta si, og han ville ikke ha noe mere
av denne elektriseta *hans Jo*.

Enkelte ulykker hendte også i den-
ne tiden. Blant andre ble en mann
som hette Henrik Bergvin helt skål-
det av lut og døde få timer etter
ulykken. Verksmester Kristoffersen
forulykket også på kokeriet, og sam-
me gangen ble også Mikal Wenberg
sterkt forbrent. Kokeriet var nok
ikke så sikker arbeidsplass som det
er i dag.

To av de riktig gode gamle, stødige
karene må jeg få lov å nevne, nemlig
Ole Haugen og Lars Syrstad. Ole
Haugen var den første smed på fa-
brikken og kom allerede under an-
leggstiden. Han var en kjernekarakter
i alle henseender. En liten, tettvokst
kar med to kjempesterke armer som
holdt som en skruestikke når de først
fikk tak. Han var også Ranheims
første uoffisielle politimester, som
ordnet opp i mang en batalje. Hans
beste kompis var Lars Syrstad, også
en av de riktig gode gamle. Lars var

mest kjent for sine orakelsvar og gode historier. En gang kom disponent Lundberg ned i mekanisk verksted og ville snakke litt med Lars, da det hadde kommet ham for øre at verksmesteren hadde vært full på arbeid. Disponenten spurte Lars om han hadde merket noe til dette. Han fikk følgende svar: «Ja, han va nok full da hain kom, men så gjekk 'n sæ ein tur, og da hain kom igjæn, da va hain det motsatte — hain va verre». Disponenten ristet på hodet og gikk sin vei.

Ofte kom det luffere som tok seg noen dagers arbeid og så drog de videre på livets glade landevei. En gang kom det en svenske og spurte verksmesteren om jobb. «Kan du noe spesielt i et verksted,» spurte verksmesteren. — «Å jo så men,» sa svensken. «Jag er grop och fin — järn- og plåtfilare, jutare och svarvare, och ritningen er iberäknat.»

«Nei, slik tusenkunstner tør jeg ikke ta i arbeide,» sa verksmesteren.

Foreningslivet var det jo selvfølgelig heller ikke rart med i början, men det ble da stiftet foreninger av ymse slag etter hvert, og mange har hatt både 50- og 60-års jubileum. Jeg nevner Ranheim Arbeidsmannsforening, Ranheim Idrettslag, Ranheim Musikkforening, Ranheim Samvirke-

lag og losje Sagatun som er den eldste. Musikkorps (hornmusikk) hadde vi så tidlig som 1894, og i 1896, da Fridtjof Nansen kom hjem fra sin berømte Grønlandsferd, gikk de 8 hornmusikene være til byen tidlig om morgen, og de var de eneste musikere som tok imot Nansen, og det fikk de mye skryt for.

En del fester og tilstelninger ble også holdt i den tiden for bedriftens arbeidere og funksjonærer. Blant annet holdtes en stor fest i forbindelse med innvielse av den sulfatbua som nylig ble revet. En gang holdtes en fest for funksjonærerne, og da innløp følgende telegram til festen:

Når funksjonærene fester
kan du tro
arbeiderne tar det med ro.
Det er for øyeblikket kun to.
Det er Knutsen og Mo.

Heldigvis er det nokså mye bevart både skriftlig og muntlig gjennom disse 75 år som kan bli av stor interesse for kommende slekter.

Det er bare å håpe at bedriften også de neste 75 år får arbeide i fred og ro, og det er også et alment ønske at vi får beholde vår avholdte ledelse i mange år framover.

Ranheim 29/7 - 59.

T. B.

Etter vernelederfesten

Verneleder HANSEN
tar ingen unødige
sjanser.

GRATULASJONER

Ranheim Arbeidsmannsforening vil herved ønske bedriften hjertelig til lykke med 75-årsjubileet — det er særlig gledelig at denne begivenhet faller sammen med en periode av rik vekst og fremgang innen bedriften, og vi vil gjerne gi vår honnør til styret og ledelsen for den innsats og det initiativ som er nødvendig for en slik utvikling. Det gir grunn til optimisme og håp om gode arbeidsmuligheter for oss alle i årene som kommer.

Likeden vil vi gi vår honnør for den vakre parkmessige «ramme» fabrikken har fått, og som blir satt stor pris på og alltid vil være en kilde til arbeidsglede og trivsel.

Vi er alle interessert i at bedriften til enhver tid på alle måter er på høyde med konkurrenter i inn- og utland, og vi tviler ikke på at dette vil være mulig ved hjelp av den rette samarbeidsånd — gjensidig forståelse og tillit.

Vi takker for godt samarbeid, og håper og ønsker at dette må fortsette til felles nytte og glede.

Graulerer!

*Aasbjørn Johansen. Oddmund Faksvåg. Olav Fosser.
(formann)*

Hermann Haugen. Eivind Ahlberg. Antonie Sæther.

Jens Paulsen. Helge Sæthervold.

«Ranheim Kraft» vil i anledning jubileet sende A/S Ranheim Papirfabrik sin beste hilsen og takk for stor imøtekommenshet i alle år.

*«Ranheim Kraft»
A/S Ranheim Papirfabriks Bedriftsidrettslag
Aksel Berge,
form.*

Ranheim Sanitetsforening gratulerer A/S Ranheim Papirfabrik med 75-årsjubileet.

Ranheim Sanitetsforening er en av de mange foreninger på Ranheim som står i stor takknemlighetsjeld til A/S Ranheim Papirfabrik.

I de mange gjøremål Sanitetsforeningen har trengs det penger, og det har ikke alltid vært så lett å arbeide. Men A/S Ranheim Papirfabrik har vært vår store venn, og det har alltid blitt en utvei...

Ranheim Sanitetsforening vil derfor få takke og ønske alt godt for A/S Ranheim Papirfabrik i de kommende år.

A. Karlseng.

Også vi slutter oss til gratulentenes rekke nu når vår kjære bedrift runder de første 75 år.

Tidene kan skifte, men vi håper og tror at A/S Ranheim Papirfabrik fort- satt vil være en viktig faktor i trøndersk industri, til glede for vårt land, sine eiere og for alle oss som har vårt daglige virke i bedriften.

Måtte lykke og fremgang prege de kommende år.

Funksjonærklubben «Fiber'n»

«Isbjørn er en faglig sammenslutning av arbeidslederne ved bedriften. Den er en egen avdeling (bedriftsklubb) av Trondhjems Arbeidslederforening avd. 1 av Norges Arbeidslederforbund. Klubben ble stiftet 13. oktober 1946, har et eget styre på 3 medlemmer, og medlemstallet er f. t. 28. En av styret er etter loven medlem av styret i Trondheimsavdelingen.

Samarbeidet ved bedriften har i alle år vært meget bra, og lønns- og tvistespørsmål er blitt avgjort på organisasjonsmessig måte.

I forbindelse med bedriftens 75-årsjubileum vil vi overbringe våre beste lykkønskninger for dagen og de kommende år. Vi vil samtidig benytte anled- ningen til å takke for godt og hyggelig samarbeid i årene siden vår klubb ble stiftet.

For klubben «Isbjørn»
tilsluttet Norges Arbeidslederforbund
Sigr. Alstad
(sign.)

Ranheim Musikkforening er en av de eldste foreninger på Ranheim, og allerede i 1894—95 hører vi om at hornmusikken har spilt ved arrangement for bedriftens arbeidere og funksjonærer.

Bedriftsledelsen har gjennom alle disse år alltid vist stor forståelse for musikklivet på stedet, og da særlig Ranheim Musikkforening. Vi vil gjerne få lov å slutte oss til de andre foreninger på Ranheim og gratulerer hjerteligst med 75-årsjubileet med takk for all støtte og forståelse.

Vi ønsker jubilanten Ranheim Papirfabrik alt godt i framtid.

For Ranheim Musikkforening,
Odd Paulsen
(form.)

Vi som har valgt sangen som hobby vil før eller senere stifte bekjentskaper som vi setter stor pris på.

Ranheim Mannskors medlemmer har gjennom sitt arbeid i Ranheim Papirfabrik hatt den glede å bli kjent med sangere både fra Sverige og Finnland.

Vennskapsbånd er blitt knyttet tvers over landegrensene, og vi har mange gode, varige minner fra disse samvær.

Vi vil benytte anledningen til å takke A/S Ranheim Papirfabrik for interesse og støtte gjennom årene, og ønsker trivsel og fremgang for bedriften og dens ledelse i årene som kommer.

Hjertelig til lykke med 75-årsjubileet!

Ranheim Mannskor
Kristian Ebbesen.

Losje Sagatun vil også være med i den lange rekke av gratulanter som hilser Ranheim Papirfabrik på 75-årsdagen.

Det er med stor tilfredshet og glede vi har vært vitne til den rike utvikling bedriften har gjennomgått i årenes løp. Ved en anledning som denne synes vi det er riktig å bringe en hilsen til de menn som gjennom disse år har båret ansvaret for bedriften med takk for dyktig ledelse til gagn og lykke for alle på Ranheim.

Losje Sagatun takker spesielt for den velvilje bedriften har vist losjen og dens virke.

Vi ønsker bedriften, dens ledelse, funksjonærer og arbeidere hjertelig til lykke med jubileet, og sender de beste ønsker for fremtiden.

For losje Sagatun
H. Walldéen.

Ranheim Idrettslag er vel kanskje den forening på Ranheim som har hatt mest samarbeid med Ranheim Papirfabrik, og som derfor har den aller største grunn til å takke for godt samarbeid gjennom alle år.

Vi vil ikke gå i detaljer, men de fleste har vel et vagt begrep om hvilken uvurderlig støtte Ranheim Papirfabrik har vært for idrettslaget, selv om ikke alt har kommet like tydelig fram i dagen.

Når Ranheim Papirfabrik nå runder de 75 år, vil Ranheim Idrettslag slutte seg til den sikkerst store skare gratulanter og ønske bedriften alt mulig hell og framgang i årene som kommer.

Hjertelig til lykke!

Ranheim Idrettslag
Arnulf Wikdal.
(sign.)

KROA

For lenge, lenge siden brukte man apostlenes hester eller andre hester til byturen. Da var det lille, brune huset ved enden av Grilstad-sannan et yndet hvilested. Her ble mangen trett vandrer kvikket opp med en kaffetår av Bergitte Kro.

Folk som husker Bergitte Kro, kan fortelle at hun kunne mer enn å koke god kaffe. Hennes kunnskaper om le-

gende urter var vidt kjent. Hun hadde råd for mange plager, og det var mange som søkte hennes hjelp.

Mest kjent var hun som jordmor. I sin tid var hun med på å hjelpe 900 nye borgere til verden. I tillegg til alt dette var hun også en meget benyttet kokke ved større anledninger.

Her var det altså ikke snakk om 45 timers uke og diverse hobbies for å få fritiden til å gå. For å holde liv i seg og ungene måtte hun drive på nesten hele døgnet. Hun ble nemlig enke ganske ung og satt igjen med 8 ukonfirmerte unger å forsørge. Det var ingen tariffer å gå etter den gangen. Folk betalte etter råd og hjerte-lag. Lønnen for strevet kunne derfor bli liten mange ganger.

Et slikt menneske måtte vel bli utslikt og dø tidlig? Å nei da, Bergitte ble hele 96 år gammel. Hun var i virksomhet som jordmor enda i sitt 90. år. I sine siste år bodde hun hos sin datter Gurine, gift Kvam.

I dag er mye forandret på Kroa. Bergites etterkommere har bygd og bygger nytt. Men det gamle Kroa skal få stå til minne om «de gode gamle dager».

Ø. S.

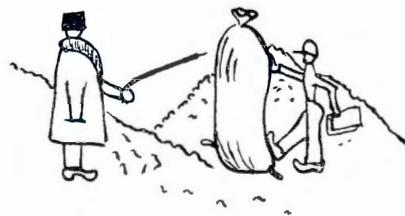
For en del år siden da Lundberg ennå var disponent her, var det vanlig at de som skulle ha kol til brensel gikk opp i kolbingen og fylte sekkene sjøl.

En dag var en kjent ranheimskar oppe i kolbingen i ferd med å fylle en velvoksen sekke. Da kom helt uventet disponent Lundberg, stanset opp og sa: Men for sjuttan, er dette en hektoliter.

Han som skulle ha brensel datt ikke av pinnen. Han så opp og sa rolig: Skoill det bli knapt i den her, så tru æ sekkert den neste bli stor nok.

Han tok opp den neste sekken som var på størrelse som et skikkelig dynetrekk.

Det fortelles at Lundberg lo.

JOHN SOLEM

John Solem

Eldstemann i den såkalte gamle garde av bedriftens arbeidere som ennå lever er John Solem. Han begynte et halvt års tid før Martin Harper, og kom til Ranheim fra Lånke i 1891. Han er født i Selbu, men de fleste av sine barneår var han i Lånke. Han ble tidlig foreldrelös og måtte av den grunn lære seg å stå på egne ben og ta de beslutninger som var nødvendig.

Som rimelig kan være hadde han ikke planer om å bli værende på Ranheim hele sitt liv. Han tenkte faktisk å slutte da han hadde vært her et års tid, men enden på visa ble at han fortsatte likevel. «Og det har jeg aldri angret,» sier den gamle hedersmannen, som ennå i en alder av rundt 88 år er så skarp i tankegangen at mangen ungdom kunne misunne ham.

Det ville ikke være riktig å si at det var noen dans på roser på Ranheim fra 1891 og mange år framover, konjunkturene og litt av hvert ellers gjorde tilværelsen for de ansatte ved bedriften usikker, for å bruke et moderat uttrykk. Men det hanglet da og gikk likevel, stort sett.

John Solem har alltid hatt øyne og

ører åpne for nye ideer, og han var som regel å finne i forreste rekke når noe nytt skulle søkes realisert. Da fagbevegelsen rundt århundreskiftet begynte å ta form, var Solem straks våken for nødvendigheten av organisasjonen og dens fordeler. Men det var ikke så like til å ta til med den slags da. Organiserte arbeidere var ikke sett på med velvilje den gangen. Sant å si foregikk det også trakasseringer iblant. Men vanskeligheter er til for å overvinnes. Og med hjelp av Angel Olsen og en bra porsjon diplomatisk kløkt, ble saken ordnet. I 1901 ble Ranheim Arbeidsmannsforening stiftet med ca. 40 medlemmer. Og det beste av alt, hele affæren ble gjennomført på en slik måte at ikke en eneste mann led overlast.

I det kommunale liv har også Solem vært mye benyttet. Han har vært medlem av herredstyret, han var med i skolestyret i 13 år, og han var kommunens representant i Strinden Sparebanks forstanderskap i 20 år.

Solem har vært en av forgrunnsfigurene i losje «Sagatun», som han var med og stiftet i 1898, og som han siden har vært medlem av hele tiden.

Da en av «Ranheims-Nytt»s medarbeidere forleden besøkte Solem satt han i sin hyggelige heim på Solemshaugen og leste dagens avis. Han følger godt med i tingene som foregår i tidens urolige verden, selv om han i samtalen med «Ranheims-Nytt»s medarbeider dvelte ved minner og beghenhetene fra svunne dager.

E.

Hustru: En som kan lide i stillhet, men gjerne har atskillig å si om det etterpå.

Gentelman: En hvilken som helst ung mann som en ung dame ennå ikke har vært ute med.

(Franklin P. Jones)

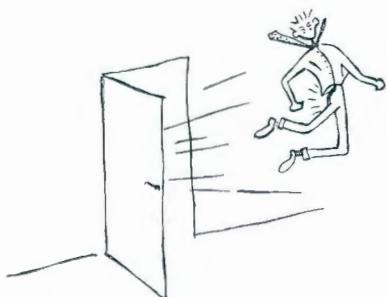
Sjarm: Noe folk har helt til de begynner å stole på den. (K. L. K.)

1. rekke fra venstre: Jakob Løkke, ukjent, Johan Steene, Helmer Hegge, Oluf Eggen. — 2. rekke fra v.: De første 4 er ukjente, lengst til høyre Per Nåvik. 3. rekke fra venstre: Ukjent, Johan Wærds, Johan Coldevin, Martin Johansen, de to helt til høyre er ukjente.

I den tia gamle Gehrke (far til Gehrke som sluttet i 1945) var soda-husmester, kom der en dag en kar for å høre om jobb i sodahuset. Den arbeidssøkende spurte noen karer i sodahuset om det var arbeid å få, og om hvem han skulle spørre. Karene trodde nok han fikk jobb. Hør med Gehrke, den karen som står der borte. Han er temmelig tunghørt, så du må rope inn i øret på ham, løyde. Den arbeidssøkende la ivesg og gjorde som han var rådd.

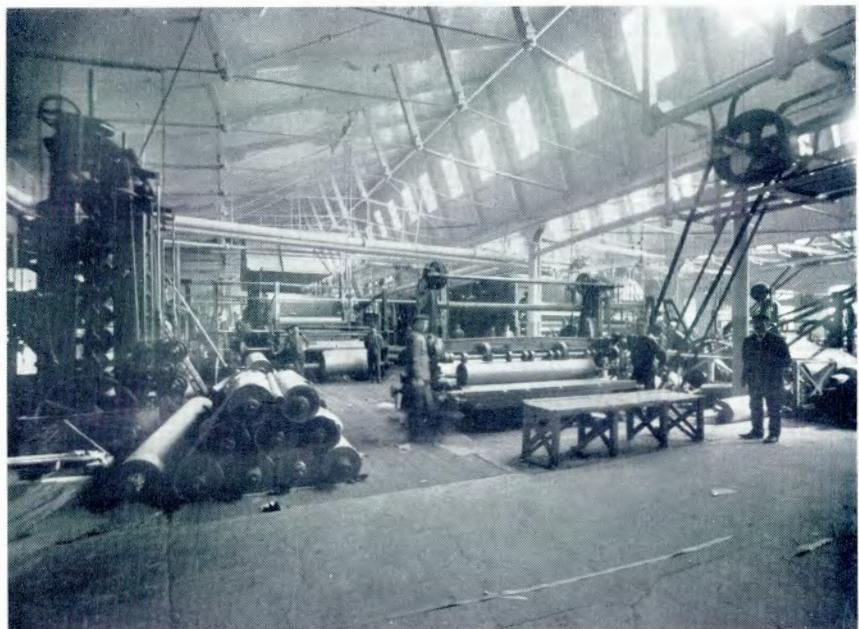
Det fortelles at det som nå skjedde, skjedde fort.

Vognparken i 1888 og i 1952

Maskinsalen med «Gammelletta»

Det fortelles at mens det ennå kjørtes avispapir på P.M.I., kom der en dag en selbygg inn i hollenderiet og spurte hollenderkjøreren hvilken betaling han hadde og om forholdene i det heletatt. Han tenkte å høre om jobb.

Hollenderkaren var litt av en skøyer, og tenkte at han kunne smøre på litt. Han dobla lønna, og det beste

av alt sa han, var at de hadde middagsmaten. Idag har vi risengrynsgrøt som du ser, sa han, og pekte bort på hollenderen der massen gikk kvit og lekker.

Dette syntes selbyggen var utmerket og la på dør mens han jublet: Da ska e derede høre etter e og. Du ska få konkurreint i grøtfatet.

*Stoff til neste nr. må være
innsendt til redaksjonen innen
10. november 1959.*

